Universitatea din Bucureşti
Facultatea de Istorie
Relaţiile României cu Uniunea Europeană
Coordonator:
Prof. univ. dr. Constantin Buşe Doctorand: Salomeea Romanescu
Sigle şi abrevieri
B.M. – Banca Mondială
C.E.S. – Comitetul Economic şi Social
C.D.I.D.C.E.
— Centrul de Documentare şi Informare al Delegaţiei Comisiei Europene
C.R.
— Comitetul Regiunilor
C.S.E.A. – Centrul de Studii Euro-Atlantice
E.R.T.
— European Round Table of Industrialists
F.M.I.
— Fondul Monetar Internaţional
I.E.R.
— Institutul European din România
I.R.S.I.
— Institutul Român de Studii Internaţionale
M.I.E.
— Ministerul Integrării Europene
T.E.C.R.
— Ţările din Europa Centrală şi de Răsărit
U.E.
— Uniunea Europeană
U.E.M. – Uniunea Europeană Monetară
Relaţiile României cu Uniunea Europeană
Cuprins
Sigle şi abrevieri II
Cuprins III
0.0. Introducere 1
0.1. Scopul, structura şi importanţa referatului 1
0.2. Metoda cercetării 2
0.3 Întrebarea principală şi derivatele ei 2
0.4. Perspectiva teoretică 3

1.0. Contextul şi strategiile relaţiilor României cu Uniunea Europeană 7
1.1. Contextul şi cadrul relaţiilor României cu Uniunea Europeană 7
1.2. Strategia U.E. pentru extindere 14
1.3. Strategia României pentru aderare la Uniunea Europeană 16
1.4. Cadrul Instituţional al Relaţiilor României cu Uniunea Europeană 18
2.0. Etape ale Relaţiei României cu UE 20
2.1. Acordul European 22
2.2. Negocieri pentru aderare 24
2.3. Libera circulaţie a capitalului 30
2.4. Concluzii 35
3.0. Concluzii finale şi perspective 37
A. Bibliografie citată 40
B. Bibliografie consultată 50
0.0. Introducere
0.1. Scopul, structura şi importanţa cercetării

Scopul referatului în *structura de suprafaţă* este materializat în următoarele sarcini ale referatului şi anume: de a arăta care este contextul intern şi internaţional care a determinat România şi *Uniunea Europeană* să stabilească relaţii pe baze noi, de a rezuma strategia Uniunii Europene pentru extindere şi a României pentru aderare la Uniunea Europeană şi de a prezenta cadrul instituţional al desfăşurării acestor relaţii, în capitolul 1, de a descrie principalele etape ale acestor relaţii, scoţând în evidenţă importanţa implicaţiilor aplicării Acordului European pentru România şi a capitolului de negocieri referitor la libera circulaţie a capitalului în capitolul 2, de a evalua capacitatea României de a-şi defini şi prezerva interesul naţiont în cadrul relaţiilor ei cu U.E. În contextul Integrării Europene şi al Globalizării, concluziile capitolului 2 şi cele finale fiind relevante în acest context.

Scopul referatului în *structura de adâncime* este de a scoate în evidenţă faptul că explicaţiile reflectiviste sunt mai interesate de istorie şi schimbare decât explicaţiile raţionaliste deşi primele par să aibă un timp defavorabil în cadrul disciplinei relaţiilor internaţionale deoarece Integrarea Europeană a fost dominată de abordarea raţionalistă, astfel se continuă procesul renovării conceptuale şi al

cercetării transdisciplinare, deoarece este necesar de a se lega studiul Integrării Europene nu numai de dezbaterea din relaţiile internaţionale dar şi de studiul politicii în general.

Importanţa cercetării constă în abordarea teoretică care ajută la o înţelegere mai bună a legăturii care există între problema lărgirii U.E. şi Globalizare şi a proceselor de restructurare implicite, referatul fiind un exerciţiu al modului cum poate fi dezvoltat studiul relaţiilor internaţionale pentru a reflecta relaţia dintre relaţiile internaţionale şi teoria politică, legând aceste aspecte de studiul Integrării Europene.

Al doilea aspect important al referatului este cel legat de scoaterea în evidenţă a naturii asimetrice a relaţiei dintre România şi U.E. şi de consecinţele acestui fapt pentru percepţia conform căreia integrarea ar fi avantajoasă tuturor noilor potenţiali membri.

Al treilea aspect important al referatului este modul original al abordării relaţiilor dintre România şi U.E. sau mai general, relaţiile dintre U.E. şi T.E.C.R., abordare diferită de majoritatea studiilor academice făcute de către cercetători români.**1** şi străini**2**. Toate aceste studii au statul în centru şi sunt empirice. O cercetare modestă a fost consacrată implicaţiilor aplicării Acordului European în cadrul relaţiilor asimetrice dintre România şi U.E. pentru potenţialii perdanţi şi învingători ai tranziţiei.

0.2. Metoda de cercetare este una de analiză calitativă a surselor primare cum sunt documentele oficiale elaborate de instituţiile Uniunii Europene şi ale României: Acordul European, strategii, rapoarte, parteneriate, planuri naţionale anuale, dosare de fundamentare, poziţii comune şi documente de poziţie pentru negocieri aflate în arhivele şi biblioteca M.I.E. şi surse secundare cum sunt articole din publicaţii şi cărţi de specialitate din bibliotecile instituţiilor europene de la Bruxelles, cea a C.E.S. şi a C.R., din bibliotecile C.S.E.A. al Universităţii din Bucureşti şi cea a S.N.S.P.A., din biblioteca M.I.E. şi din cea a

---

[1] Vezi I., Avram, Uniunea Europeană şi Aderarea României, A., Cociuban, Extinderea Uniunii Europene şi România; E., Epure, România într-o Uniune Europeană extinsă; A., Năstase; România şi viitorul Europei, D., Daianu, R., Vrânceanu, România şi Uniunea Europeană, N.G. Niculescu şi I.A. Adumitrăcesei, România pe calea integrării economice europene

[2] Avery and Cameron, 1998; Curzon Price, 1999; Grabbe and Hughes, 2000; Henderson, 1999; Maresceau, 1997; Mayhew, 1998; Preston, 1997

I.E.R.-ului, studii şi dezbateri publicate de către I.E.R. şi I.R.S.I., broşurile editate de M.I.E. şi web. site-uri specializate consultate la C.D.I.D.C.E. la Bucureşti.

0.3. Întrebarea principală şi derivatele ei

Oare *a reuşit şi va reuşi România să-şi identifice în detaliu şi să-şi prezerve interesul naţional pe parcursul negocierilor sale cu UE, în actualele condiţii interne şi internaţionale şi ţinând cont de poziţia sa asimetrică de putere în cadrul relaţiilor sale cu aceasta*?

Pentru a putea răspunde la această întrebare principală trebuie să ne punem alte întrebări secundare derivate din aceasta, după o metodă antică, Mayeutica lui Socrates, sau „arta de a pune întrebări":

— Care sunt condiţiile interne şi internaţionale care influenţează natura relaţiilor dintre România şi U.E?

— De ce este interesată U.E. pentru extindere şi stabilirea de Relaţii cu România?

— De ce este România interesată de a deveni membră a U.E?

— Care este baza juridică a relaţiilor dintre România şi U.E. şi principalele etape ale acestor relaţii?

— Implicaţiile aplicării Acordului European sunt în interesul României?

— Programele PHARE pot compensa efectele negative ale aplicării Acordului European?

— Care este capitolul de negocieri de aderare care reflectă cel mai mult lupta pentru apărarea interesului naţional al României?

— De ce este nevoie de a se vehicula cu o noţiune larg acceptată a interesului naţional?

— Există oare o procedură democratică de definire a interesului naţional?

— Cadrul instituţional al relaţiilor României cu Uniunea Europeană este unul inclusiv şi pentru societatea civilă românească?

— Avem o entitate reprezentativă a societăţii civile?

— Interesul societăţii civile este definit şi inclus în interesul societăţii politice, numai prin reprezentare indirectă?

— Cine sunt apărătorii interesului societăţii civile în lipsa unei reprezentări directe individuale?

— Statul reflectă numai interesele clasei politice dominante sau şi presiunile grupurilor anti-hegemonice?

— Când interesul privat va merge prea departe cine va fi

avocatul interesului public?

— Cine va fi vinovat de slăbirea statelor?

— Vor putea „intelectualii radicali", parte a societăţii civile europene şi internaţionale, să imagineze un „proiect – emancipator" sau „anti-hegemonic", de prezervare a interesului naţional, în termeni neo-Gramscieni?

— Care este direcţia în sistemul actual internaţional: de formare de blocuri – „polarity", ori de „polarizare"?

0.4. Perspectiva teoretică

Chiar şi „istoricii sunt teoreticieni chiar dacă ştiu acest lucru sau nu"**3** deoarece „ştiinţele sociale ca şi teoriile au ca bază diferite valori"**4**, iar pentru a scrie despre istoria relaţiilor României cu Uniunea Europeană este nevoie de o perspectivă teoretică, care are ca bază anumite valori. Scriitori influenţaţi de Faucoult au argumentat că trebuie să fim mai atenţi la relaţia dintre *cunoaştere* şi *putere* şi cum în particular discursurile intelectuale dominante sunt legate de structura de putere. Astfel *interguvernamentalismul* poate să devină versiunea autorizată a ceea ce actorii executivi naţionali spun şi gândesc despre ceea ce fac. De asemenea *neofuncţionalismul* poate fi considerat o versiune autorizată, dacă scoatem în evidenţă legăturile care există între teoriile neofuncţionaliste şi strategiile încetăţenite în Planul Schuman şi toată metoda comunitară.

În concluzie, aşa cum spune Cox: „Teoria foloseşte întotdeauna cuiva sau pentru un anumit scop. Toate teoriile au o perspectivă, derivată dintr-o anumită poziţie în spaţiu şi timp, un spaţiu social şi politic specific. Lumea este văzută prin prisma unui punct de vedere definit în termeni de naţiune sau clasă socială, de dominaţie sau subordonare, putere în ascensiune sau în declin, sens al imobilităţii sau al crizei prezente, din experienţa trecută sau din speranţe sau aşteptări ale viitorului. Bineînţeles cu cât teoriile sunt mai sofisticate cu atât mai mult îşi transcend propria perspectivă; dar perspectiva iniţială este întotdeauna conţinută în teorie şi este relevantă pentru explicaţiile sale. Nu există teorie care să divorţeze de un punct de plecare în timp şi spaţiu. Atunci când o teorie se prezintă prin ea

---

[3] B., Rosamond, Theories of European Integration, London, 2000, p.195

[4] Ibidem

însăşi, este mai important să o examinăm ca pe o ideologie".**5**

Întrebarea este ce fel de perspectivă teoretică vom alege pentru a putea răspunde la întrebarea principală şi derivatele ei, îndeplinind cu succes scopurile propuse în referat.

Aplicarea perspectivei teoretice neo-Gramsciene este metoda preferată de investigare pentru a înţelege contextul relaţiilor dintre România şi Uniunea Europeană şi motivaţiile care au determinat aşezarea pe baze noi a acestor relaţii. Teoria critică neo-Gramsciană şi Habermasiană**6** este perspectiva teoretică reflectivă a cercetării noastre şi are potenţialul de a pune în discuţie întrebări despre excluziune şi incluziune în cadrul noii comunităţi politice în Europa, în natura relaţiei dintre stat şi societatea civilă, în economia politică a noii Europe şi în natura democraţiei care a fost creată şi apărată aşa după cum scoate în evidenţă Steve Smith în articolul său „Teoria Internaţională şi Integrarea Europeană"**7**. Ideile principale care se desprind din acest articol sunt următoarele:

Prin contrast cu raţionalismul, reflectivismul integrării europene are mai mult de spus asupra întrebărilor mai profunde ale motivaţiilor care au stat la baza proiectului de lărgire Europeană, decât ortodoxia raţionalistă. Este încă devreme pentru abordările reflectiviste să gândească despre integrarea europeană, dar sunt deja semne încurajatoare că noţiunile mai largi, cu care se vehiculează, ale politicii, securităţii, interesului naţional, individualităţii, puterii şi cunoaşterii deschid drumuri pentru cercetare.

Există importante limitări ale raţionalismului: una se referă la noţiunea de politică şi de actor individual, care sunt foarte limitate şi sunt bazate cultural. În primul rând separarea politicii de alte domenii ale activităţii umane şi faţă de istorie, pe care această definiţie le implică. În al doilea rând domeniul întrebărilor cu care vehiculează

---

[5] R. W., Cox, Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations, Millennium: Journal of International Studies, 1981, p. 182

[6] vezi Teoria critică în dicţionarul lui M., Griffiths şi T., O'Callaghan, International Relations, The key concepts, Routledge, Londra, 2002, p.59-61

[7] S., Smith, International Theory and European Integration, în International Relations Theory and Politics of European Integration, Power, Security and Community, editat de Morten Kelstrup şi Michael C. Williams, London, 2000, pp.33-51

explicaţiile raţionaliste sunt foarte restrânse. Mult din agenda contemporană a integrării Europene nu se potriveşte cu definiţia restrânsă a politicii. În sfârşit explicaţiile raţionaliste nu investighează condiţiile prin care cunoaşterea lor este posibilă, mai mult se restricţionează posibilitatea de a cunoaşte.

În cazul teoriei critice, conform principalelor idei reieşite din studiul capitolului 4 al lucrării de referinţă „International Relations: perspectives and Themes"**8**, cunoaşterea este legată de emanciparea universală, în ciuda diferenţelor de rasă, etnie, gen şi clasă, toţi oamenii împărtăşesc acelaşi interes în a atinge emanciparea umană, de modul cum poate fi dezvoltată o concepţie a unei societăţi corecte şi juste, înlăturând inegalităţile şi care vor fi agenţii acestei schimbări radicale. Spre deosebire de structuralişti care portretizează oamenii ca având abilităţi puţine şi chiar absente să-şi schimbe contextul, teoriile critice sunt mai optimiste faţă de posibilitatea înfăptuirii schimbării prin acţiuni politice. Pentru Marx, rolul intelectualilor radicali a fost să promoveze cauza emancipării umane. Din perspectiva teoriei critice, capitalismul transformă radical lumea dar procesul generează forme majore de inegalitate de clasă, rasă, gen. În acelaşi timp întreprinderile capitaliste devorează din ce în ce mai mult resursele preţioase cu scopul de a promova „consumerismul fără înţelepciune" în numele „libertăţii alegerii", căutarea de pieţe distruge societăţile tradiţionale şi modul de viaţă al multor oameni.

Lucrând într-o perspectivă Gramsciană, analiştii economiei politice internaţionale au analizat în anii recenţi construcţia ordinii politice hegemonice şi şi-au concentrat atenţia în modul în care structurile materiale şi ideaţionale ale puterii sunt coerente în constituirea structurilor specifice istorice şi cum sunt subiecte de schimbare datorită evoluţiei. Istoria este percepută ca un proces continuu al schimbării. Ordinea politică care este hegemonică la un moment dat este supusă schimbării. Teoriile critice sunt interesate de natura acestor schimbări şi a modului în care forţele sociale şi structurile sociale intră în perioade de tranziţii. Teoriile critice în primul rând acordă atenţie rolului ideologiilor în menţinerea

---

[8] J., Steans and L., Pettiford, International Relations: Perspectives and themes, Longman, London, 2001, pp.101-123

hegemoniei unui grup dominant, care-şi stabileşte şi legitimează hegemonia cu ajutorul culturii şi ideilor, în al doilea rând hegemonia este folosită în cadrul acestei teorii, să se descrie dominarea unei mari puteri în lume, de exemplu în actuala ordine mondială, America este statul hegemonic care lucrează pentru a se asigura că lumea este în „siguranţă pentru capitalism" şi în al treilea rând se argumentează că statul reflectă nu numai interesele clasei dominante şi implicit ale capitalului, dar de asemenea presiunile din din grupurile anti-hegemonice, este specificat în aceeaşi sursă.**9**

„Proiectul emancipator" se află în centrul teoriei critice şi scoate în relief limitele comunităţii politice, felul cum sunt construite limite între sine şi altul şi implicaţiile morale ale acestor limitări. O idee de bază a acestei abordări este faptul că sistemul statelor suverane este eclipsat de forme mai cosmopolite de valori şi comunităţi.

Conform concepţiei critice despre stat acestea devin „internaţionalizate", iar „funcţiile sale regulatorii tradiţionale sunt performate de către alte state sau instituţii internaţionale sau regimuri. Instituţiile Internaţionale reflectă interesele statelor hegemonice care acţionează ca să se asigure că pieţele lumii rămân stabile, contractele onorate şi revolta deschisă oprimată. Statul dominant în ordinea mondială, crează ordine în baza ideologiei."**10**

Intelectualii sunt actorii care „au un rol important de jucat în generarea schimbării prin dezvoltarea unui set de valori, concepte şi preocupări contra-hegemonice."**11**

Forţele contra-hegemonice, cum ar fi „Amnesty International", „Oxfam" şi „Green Peace" ameninţă instituţiile şi aranjamentele politice existente prin „promovarea unui nou set de valori, concepte, preocupări şi interese cu ajutorul cărora să se abordeze problemele militarizării şi cele ale inegalităţii sociale şi economice."**12**

Pe de altă parte „clasa conducătoare este capabilă să legitimeze normele sale prin convingerea oamenilor că acestea sunt juste şi corecte. Importanţa ideologiei este centrală în regulile jocului. Schimbarea este privită ca rezultat al câştigării bătăliei nu numai pe

---

[9] J., Steans and L. Pettiford, op.cit, p.114
[10] J., Steans and L. Pettiford, op.cit, p.116
[11] J., Steans and L. Pettiford, op.cit, p.117
[12] Ibidem

teren dar de asemenea în planul ideilor. Aşadar contra-hegemonia implică nu numai luptă socială şi politică dar de asemenea dezvoltarea unui „set alternativ de valori şi de concepte" pentru a gândi şi descrie „realitatea socială concretă şi posibilele alternative".

Teoriile critice sunt angajate în crearea „societăţii bune", care nu se limitează numai la statul-naţional. Acestea se reîntorc la sensul clasic al politicii, ca fiind orientată către „emanciparea oamenilor", fiind sceptice faţă de schemele liberale, care garantează egalitate formală oamenilor şi sancţionează ordinea socială şi economică care generează inegalităţi în bogăţie şi putere. Marea provocare pentru teoria critică este reprezentată de „societatea inclusivă" şi „democraţie". Într-o lume divizată după criterii de naţionalitate, etnicitate, religie, cultură, clasă, sexualitate şi gen, cum poate fi realizat un astfel de proiect?

În concluzie" Abordările reflectiviste par a oferi mai mult esenţa în domeniile majore ignorate de ortodoxia raţionalistă."**13** Abordarea teoretică aleasă pune împreună reflecţii din dezvoltarea Uniunii Europene şi evoluţia teoriei politicii internaţionale şi încearcă să contribuie la dezbaterea despre cum poate fi dezvoltat studiul relaţiilor internaţionale pentru a reflecta relaţia dintre relaţiile internaţionale şi teoria politică şi a lega aceste aspecte cu studiul Integrării Europene**14**. Teoreticianul din domeniul politicii, David Held argumentează că: „de multă vreme preocupările din domeniile teoriei politice, economiei politice, relaţiilor internaţionale şi ale dreptului internaţional au fost ţinute separate cu urmări persistent dezamăgitoare. Iniţiative semnificative au fost semnalate pentru a reintegra elemente ale acestei discipline, dar mai rămâne mult de cuprins."**15** Acest aspect este cel mai interesant, provocator şi dificil în evoluţia Uniunii Europene, o reconsiderare dacă nu o reevaluare – a celei mai de bază înţelegeri a noastră a fundaţiei şi structurii vieţii politice ca un întreg.

1.0. Contextul şi cadrul strategic al relaţiilor României cu Uniunea Europeană

---

[13] M., Kelstrup and M. C., Williams, op.cit, p.48
[14] Ibidem
[15] D., Held., Democracy and the Global Order, Stanford, CA: Stanford University Press, 1995, p. IX

Pentru a răspunde la întrebarea principală a referatului este necesar să analizăm contextul în care a apărut strategia de lărgire a Uniunii Europene şi răspunsul din partea societăţii politice româneşti, la această invitaţie lansată de către Consiliul European de la Copenhaga, în iunie, 1993.

Pentru ca acest proiect al lărgirii să fie un joc cu sumă pozitivă, el trebuie să aibă aprobarea cetăţenilor, a societăţii civile româneşti dar şi vest-Europene, bazată pe cost şi beneficii aduse U.E. dar şi statelor membre şi corectând optimismul exagerat al societăţii civile şi politice despre beneficiile extinderii U.E. Astfel se poate răspunde la întrebarea: „De ce este interesată U.E. pentru extindere şi stabilirea de Relaţii cu România?" şi în mod simetric: „De ce este România interesată de a deveni membră U.E?"

„De ce este nevoie de a se vehicula cu o noţiune larg acceptată a interesului naţional?"

Este întrebarea cheie, la care cercetătorii sunt invitaţi să reflecteze, chiar dacă lucrarea noastră nu îşi propune acest lucru.

1.1. Contextul intern şi internaţional al relaţiilor României cu Uniunea Europeană

Contextul intern de după înlăturarea „cortinei de fier", metafora ce ascunde „minciuna alertei occidentale" este caracterizat prin profunde schimbări democratice în viaţa politică, socială şi economică. Metaforă lansată în 1945 de Churchill după ce convenise cu Stalin împărţirea în mod cinic a Europei în sfere de influenţă, se adresa lui Truman mimând alarma şi îngrijorarea: *„O cortină de fier s-a lansat asupra frontului sovietic. Noi ignorăm ceea ce se întâmplă în spatele liniei în Lübeck-Trieste-Corfu"***16** sau un an mai târziu în conferinţa ţinută la Fulton la 5 martie 1946 propunea tragica metaforă şi imagine geopolitică:

*„De la Sttetin la Trieste o cortină de fier s-a lăsat asupra continentului"***17**. Această minciună i-a costat pe români *„Sute de mii de ani de puşcărie, masacrul intelectualilor, holocaustul culturii, ghetoul rural* etc. *adică provocarea unei stări de dezastru patrimoniului etnospiritual şi etnobiologic acumulat în ultimii 200 de ani"***18**. În acest

---

[16] M., Foucher, Fronts et frontiers, Fayard, 1991, p.476
[17] Ibidem
[18] I., Bădescu, Mitteleuropa şi integrarea europeană, în Geopolitica Integrării

mod, se masca o parte a Europei pentru ochii celeilalte părţi şi se transfera o răspundere. Această funcţie de mascare a încetat în 1989 „Spiritul de la Helsinki, acceptat de transparenţa' sovietică (glasnost), a avut drept raţiune tocmai existenţa acestei faţade oarbe, penetrată deja prin strategia occidentală a difuziunii radiotelevizate"**19** Însă spiritul de la Helsinki are un vector unilateral, „cortina de fier" a fost ridicată de estici, nu şi de vestici, după opinia lui Bădescu, din acelaşi articol citat anterior. Acest spirit unilateral trădează o nouă minciună şi anume: *„căderea cortinei de fier de pe faţada orientală şi ridicarea ei tactică pe faţada occidentală"*. Urmarea acestei „ridicări unilaterale" a declanşat o nouă devastare patrimonială a Europei Răsăritene, după 1989.

În numele transperenţei se trece la dezarmarea generalizată a societăţii civile, care nu se mai poate apăra în faţa agresiunilor paşnice. Fenomenul acesta al agresiunilor paşnice nu poate fi înţeles fără admiterea prezenţei unor actori noi în analiza geopolitică cum sunt panideile şi internaţionalele alături de state, naţiuni, imperii. Panideea este şi un spaţiu sau teritoriu de expansiune legitimă, este o ideologie etno-spaţială sau pangeografică, sunt uriaşe forţe psihologice şi ideologice, procese de străpungere prietenoasă, fiind imperialiste în esenţa lor, cucerind spaţiul mental care nu mai are capacitate spirituală şi forţă ideologică de a riposta: „Ele sunt atât de puternice că numai marile puteri planetare îşi mai pot urmări obiectivele pe termen lung şi adesea doar cu ajutorul lor. Puterile mici şi mijlocii sunt pur şi simplu proiectate în afara orbitelor lor şi astfel obligate să încheie prietenii defensive."**20**

Dacă dimensiunea economică este prima implicată în integrarea globală şi regională, dimensiunea politică nu este mai puţin importantă, într-o accepţiune clasică a termenului de politic (politică de putere şi nu politică normativă).

Ipoteza lucrării noastre este că numai intervenţia politică deliberată a fost capabilă să anuleze discrepanţa şi să creeze condiţiile ca treptat anumite ţări din fostul bloc comunist să fie capabile să se

---

Europene, Centrul de geopolitică şi antropologie vizuală, colectiv de autori, Universitatea din Bucureşti, 2002, p.239

[19] M., Fouchet, op.cit, p.476

[20] K., Haushofer, De la Geopolitique, Paris, Fayard, 1986, p.14

integreze ariei vest-europene.

Politica U.E. către spaţiul Central şi Est European, în special decizia de a dezmembra COMECOM-ul ca şi bloc de comerţ şi de a-l înlocui cu relaţii bilaterale între ţări cu economii izolate şi în tranziţie şi giganticele forţe vestice a întărit poziţia de periferie a acestor ţări. Decizia de a stabili relaţii cu ţările pe o bază individuală, mai degrabă decât un bloc, a servit să exacerbeze distanţa geografică dintre ţările fostului bloc Sovietic şi. U.E.

De asemenea dimensiunea culturală nu este de neglijat. Un mic nucleu de intelectuali disidenţi recuză noţiunea de Europa de Est – simbol al acceptării de către occident a unei ordini impuse de către sovietici. Un aspect important pentru înţelegerea structurii de adâncime a cooperării Central-Europene, îl constituie faptul că pe fundalul resurecţiei spiritualităţii Central – Europene, se poate identifica o componentă neo-imperială, în care imaginea monarhiei austro-ungare beneficiază de culorile cele mai romantice. Cooperarea Central Europeană, de fapt, este o reflectare a „deziluziei" faţă de statele-naţiuni apărute de după primul război mondial. Opera politică a lui Clemeanceau, prin tratatele din 1919 şi 1920, reducea foarte mult Germania, Austria, Ungaria, Bulgaria şi Imperiul Otoman, recreând Polonia, Cehia şi Jugoslavia, deci un număr de state mici, clientela Franţei împotriva Germaniei-pangermanice şi Rusiei comuniste. Anumite evenimente din fosta Jugoslavie şi Cehia demonstrează intenţionalitatea politică a unor astfel de proiecte şi viziuni, care trece dincolo de aspectele simplei coordonări a ţărilor din zonă pentru integrare în Europa.

Proiectul German, pangermanismul paşnic, este un mod de a ajunge la ţintă fără agresiune, când se referă la cultură, întoarcerea la teritoriile pierdute, Mitteleuropa dar şi o emancipare faţă de ceea ce era perceput ca o influenţă americană.

Globalizare sau colonialism economic American, aceasta ar fi întrebarea… După 1998 dominaţia puterii economice a SUA asupra lumii e tot mai evidentă; prin analiza structurii economice mondiale se constată că „societăţile transnaţionale americane deţin supremaţia. Hegemonia companiilor americane e şi mai bine evidenţiată dacă analizăm situaţia primelor 25 de companii din lume, a căror cifră de

afaceri depăşeşte 86 de miliarde $ (70% – americane, 25% – europene, şi 4% – japoneze)".**21**

Agresiunea patrimonială a naţiunilor îmbracă şi aceste forme noi, panideile ivite pe harta lumii în cadrul noilor transformări geopolitice ale modernităţii şi globalizării „accelerate".

Paradigma globalizării „accelerate", ritmul ei nu mai poate fi controlat, după cum explică Ilie Bădescu în articolul său „Etnoistorie, globalizare, integrare. Globalizare şi eshatologie"**22**. „După căderea comunismului s-a văzut că lumea era globală deşi ea era demult", continuă domnia sa.**23** Căderea comunismului a creat un „vid ideologic", acoperit de „ideologia globalizării". Golul de fapt este unul de natură „noulogică", un gol interior în ambele sfere, atât cea Răsăriteană, cât şi cea Apuseană. Răsăritul a adoptat o falsă escatologie a planurilor cincinale, trepte spre domnia fricii universale, „Paradisul terestru" iar în Apus religia creştină a fost înlocuită de parareligii: cea a „prosperităţii", a „progresului etnic", a „creşterii productivităţii", fără considerente ecologice, vremea „domniei materialismului" fără niciun rest, pe scurt „filosofia eliberării" prin „prosperitate economică". Sistemul răsăritean a acceptat şi el „ideologia prosperităţii" şi a folosit statul comunist ca instrument al mobilizării colective în sprijinul acumulării violente de capital, înlăturând singurele forţe de reacţie spirituală la sistemul ideocratic, marxist, antispiritual, lichidându-le din viaţa publică; dezarmarea omului în faţa marelui proces deconstructiv universal, anunţat de Truman (1948), centrat pe „ideologia prosperităţii", prezentată atunci ca singurul instrument de salvare universală (soteriologia consumistă). Acel sistem a lovit echilibrul lumii, iar Răsăritul nu avea ce să-i opună, deoarece nu avea nicio forţă de apărare, nici forţa spirituală, nici pe cea materială, se aminteşte în acelaşi articol al domnului Bădescu.**24**

Globalizarea în lucrarea noastră este înţeleasă dintr-o perspectivă a economiei politice şi este caracterizată prin două

---

[21] R., Tănase, Anti-Globamericanizarea, Cariere, anul I, nr.3, 7-14 Mai 2003, p.6
[22] I., Bădescu, Etnoistorie, globalizare, integrare. Globalizare şi eshatologie, în Geopolitica Integrării Europene, Centrul de geopolitică şi antropologie vizuală, colectiv de autori, Universitatea din Bucureşti, 2002, idee preluată din pp.129-158
[23] I., Bădescu, op.cit, p.152
[24] I., Bădescu, op.cit, p.153

procese interconectate, transnaţionalizarea finanţelor şi a producţiei la nivelul material şi o trecere de la Keynesianism la neo-liberalism la nivel ideologic. De aici decurg şi provocările ei: „competiţia internaţională, securitatea economică şi politică nu doar în plan militar şi de securitate ci şi ca răspuns la manifestările şi ameninţările societate cum ar fi terorismul, migraţia, prăpastia dintre săraci şi bogaţi", după cum sublinia Enrico Grillo Pasquarelli, şeful echipei de negociere din cadrul Directoratului General Extindere al Comisiei Europene, în relaţia cu România.**25**

Contextul internaţional al relaţiilor României cu Uniunea Europeană structurate de potenţialitatea aderării României la U.E., pe scurt, poate fi caracterizat prin două trăsături: una de integrare şi alta de localizare, într-un cuvânt „fragmegrare", pentru a folosi un termen al lui J. Roseneau. Clasele economice majore devin organizate la scară globală pentru a-şi asigura dominaţia hegemonică, în timp ce grupurile dezavantajate sunt fragmentate după criterii ca naţionalitate, etnicitate, religie, clasă şi gen.

Acest context crează două tipuri de *primejdii*, unele interne şi altele externe. „Primejdia internă cea mai mare este confiscarea statului de către oligarhii şi astfel raţiunea sa naţională este blocată iar cea externă constă în dizolvarea statului în valurile uriaşe de interese stârnite de marele proces al Globalizării, statul se poate lăsa antrenat în aceste valuri de interese globale, încât în loc de a răspunde inerţial, el se adaugă forţei lor revoluţionare şi măreşte accelerarea procesului de globalizare", conform aceleaşi surse citate anterior**26**. Astfel statul sprijină o ordine capitalistă, o categorie specială de relaţii de putere care există între grupuri sociale:

— Puterea afacerilor şi a comerţului asupra lucrătorilor;

— Puterea corporaţiilor multinaţionale asupra comunităţilor locale dependente faţă de locurile de muncă pe care le generează;

— Puterea speculanţilor financiari, investitorilor şi comercianţilor în comodităţi de bază;

— Puterea care este exercitată mai subtil prin diseminarea în

---

[25] E.G., Pasquarelli, Procesul aderării la Uniunea Europeană.,Cazul României, în "România în contextul extinderii Uniunii Europene", Dezbaterile organizare de Institutul European din România în anul 2002, 12 aprilie 2002, Bucureşti, p.26

[26] I., Bădescu, op.cit, p.157

societate a anumitor idei şi credinţe care sunt destinate pentru a legitima ordinea existentă.

Aceste tipuri de relaţii de putere care există între grupuri sociale confirmă presupunerile lui Richard Falk „geoguvernarea va fi realizată prin coaliţia dintre marile puteri occidentale şi capitalul transnaţional prin amplasarea de manageri şi operaţii bancare… aceste state şi forţe ale pieţei cuceresc lumea în scopul reclamei, îndoctrinării şi administraţiei.”**27**

„Axa geopoliticii s-a schimbat din domeniul statului, balanţei de putere, stabilităţii, auto-apărării, sferelor de influenţă şi alianţelor în domeniul preocupărilor „Pieţei globale” cum sunt: competiţia, circulaţia capitalului, sursele capitalului, expansiunea comerţului, mecanismul de coordonare a Pieţii muncii”. Romanescu, S., *Perspectives on the Challenges and Opportunities of the European enlargement towards CEEC*, capitolul 1, manuscris online al lucrării de master a autoarei acestui referat, Februarie 2003, Veneţia**28**

Principalul *paradox* al Globalizării actuale după părerea lui Bădescu este faptul că ea nu se compune din oameni universali, idealul întregii ideologii liberale fiind transformarea omului în maşină de consum, desăvârşirea omului pe pământ prin prosperitate materială, prin bunăstare economică. Un alt *paradox* este faptul că globalizarea preface starea lumii, „fără a transforma omul, lăsându-l în starea lui adamică, plin de egoism, de patimi şi de orgolii”**29** Globalizarea fiind o lume mondializată dar neînnoită, căreia îi lipseşte verticalitatea spiritualităţii, a elitelor harismatice. Lumea se află în *primejdia* „de a pierde linia genealogică a binelui” ca şi elitele care înnoiesc lumea. Istoria se divide şi în raport de două tipuri de elite, care au efecte diferite, unele care „domină lumea”, iar altele care „înnoiesc lumea”. „Globalizarea nu poate salva omenirea, ea este o falsă soteriologie şi aduce la guvernarea lumii elite închipuite, minorităţi dominante şi

---

[27] R., Falk, On Humane Governance: Towards a Global Politics, University Park PA: The Pennsylvania State University Press, 1995, p.13

[28] S., Romanescu, Perspectives on the Challenges and Opportunities of the European enlargement towards CEEC, capitolul 1, manuscris online al lucrării de master a autoarei acestui referat, Veneţia, Februarie 2003, p.8

[29] I , Bădescu, op.cit., p.155

orgolioase, nicidecum elite creatoare, cum ar spune Toynbee".**30**

Neoliberalismul este un derivat ideologic care marşează pe *piaţa liberă*, *privatizare* şi *libera circulaţie a capitalului*. Apologeţii acestei ideologii afirmă că „rezultatul unei astfel de politici este progresiv, dinamic şi aduce prosperitate. Contrastul între premisele şi promisiunile teoreticienilor Globalizării este o realitate dezolantă. În locul naţiunilor interdependente există diferenţe copleşitoare între naţiunile creditoare şi cele debitoare, între companiile de miliarde de dolari care achiziţionează firme, obţin privilegii şi excedente comerciale şi miliarde de lucrători şi de ţărani care recoltează sărăcie şi existenţe mizere."**31**

Aşa cum aminteşte Joseph E. Stiglitz în introducerea lucrării sale „Globalizarea – speranţe şi deziluzii": „se adoptă măsuri greşite care nu rezolvă problemele în discuţie, dar care se potrivesc cu interesele sau ideile celor care deţin puterea. S-a scris mult despre necesitatea ca politicienii să se comporte mai mult ca nişte academicieni şi să se implice în dezbateri ştiinţifice bazându-se pe fapte şi pe certitudini. Din nefericire, de prea multe ori se întâmplă exact invers: academicienii implicaţi în elaborarea de recomandări în domeniul politicilor intră în politică şi încep să strâmbe realitatea astfel încât să se potrivească cu ideile celor de la conducere."**32**

În bibliografia parcursă rareori mi-a fost dat să întâlnesc discuţii şi analize serioase asupra diverselor politici care au dus la înfometare şi revoltă, iar când s-a produs o creştere economică, beneficiile au revenit în mod disproporţionat celor avuţi, în contrast tot mai pronunţat cu cei aflaţi la baza societăţii. „Cei care critică globalizarea ignoră prea adesea beneficiile sale. Susţinătorii ei au adoptat o poziţie şi mai puţin echilibrată, pentru ei acceptarea „capitalismului triumfător de tip American", înseamnă progress" **33**şi automat antidot împotriva sărăciei, însă în ciuda promisiunilor făcute, numărul săracilor creşte şi inclusiv gradul de instabilitate. În majoritatea ţărilor care au trecut de la comunism la economia de piaţă

---

[30] I., Bădescu, op.cit., p.154
[31] R.,Tănase, op.cit., p.7
[32] J E. Stiglitz, Globalizarea, speranţe şi deziluzii, traducere Dan Criste, Bucureşti, editura Economică, 2003, p.10
[33] J E. Stiglitz, p.32

în locul prosperităţii fără precedent promise de către Occident s-a instalat o sărăcie fără precedent, „pentru majoritatea oamenilor economia de piaţă s-a dovedit a fi chiar mai rea decât prorociseră liderii comunişti”**34**. „Contrastul dintre procesul tranziţiei care are loc în Rusia, sub atenta supraveghere a instituţiilor internaţionale şi cel care are loc în China, în concepţia autorităţilor locale, este enorm „**35**.

Atacurile barbare de la 11 septembrie 2001 au demonstrat că este necesar „să respectăm câteva reguli ca să trăim împreună: aceste reguli ar trebui să acorde atenţie săracilor ca şi celor puternici, trebuie să fie considerate corecte şi juste şi să reflecte un sentiment de modestie şi dreptate socială.”**36** Aşa cum aminteşte Stiglitz în prefaţa sa: „la aceste reguli trebuie să se ajungă prin procese democratice. Un prim pas ar fi o mai bună informare, care ar contribui la o mai bună politică şi implicit la rezultate mai bune”**37**, iar lucrarea domniei sale va umple acest gol după părerea mea. În umplerea acestui gol informaţional este de remarcat şi lucrarea citată anterior „Geopolitica Integrării Europene”, rod al academicienilor români, ai Universităţii din Bucureşti. Atacurile barbare din septembrie sunt un semnal asupra tendinţelor actuale la nivel mondial de polarizare şi nu încă de „polarity” sau formare de blocuri. „Dacă nu se vor înregistra progrese notabile, în coordonarea politicilor economice, în regândirea funcţionării sistemelor instituţionale care reglementează relaţiile economice internaţionale, tendinţă de formare de blocuri se va adânci… Rămâne de văzut dacă solidaritatea ranforsată cu U.E. sau alianţa cu Moscova vor putea diminua decisiv, pe termen lung, intensitatea unor curente de adâncire, care favorizează formarea de blocuri. Ascensiunea economică a Chinei contribuie la formarea de blocuri şi va putea influenţa considerabil sistemul internaţional…”, aşa cum bubliniază Daniel Dăianu, în concluziile sale.**38**

Ipoteza că numai intervenţia politică deliberată a fost capabilă să anuleze discrepanţa şi să creeze condiţiile ca treptat anumite ţări

---

[34] J E. Stiglitz, p.33
[35] Ibidem
[36] J E. Stiglitz, op.cit. , p.18
[37] J E. Stiglitz, op.cit. , p.18
[38] D.Dăianu, R.Vrânceanu, România şi Uniunea Europeană, Inflaţie, balanţă de plăţi, creştere economică, Polirom, 2002, p.317

din fostul bloc comunist să fie capabile să se integreze ariei vest-europene se verifică şi în prezentarea contextului internaţional post 11 septembrie, al Relaţiilor dintre România şi U.E.: Concluziile de la Copenhaga şi Salonic care au confirmat data aderării României 2007, fixată unilateral de România, ca fiind un obiectiv comun al U.E. şi al României şi au servit să exacerbeze distanţa geografică dintre ţările fostului bloc Sovietic şi. U.E. prin stabilirea de relaţii pe o bază individuală, mai degrabă decât în bloc.

„Teza potrivit căreia globalizarea, înţeleas prin prisma unui determinism tehnologic şi generalzarea unor măsuri de politică economică (fără a ţine cont de circumstanţe) rezolvă, în sine, problemele omenirii consider că simplifică şi subestimează (sau chiar ignoră) o porţiune mare a realităţii."**39**

O analiză în structura de profunzime, scoate la iveală tensiunea care există între discursul politic şi realitatea din teren. Una dintre problemele fundamentale este corupţia limbajului politic prin folosirea de „eufemisme" şi de concepte care au legătură prea firavă cu realităţile sociale. Contradicţia cea mai vizibilă a teoriei globalizării survine între relativa prosperitate a capitalului American şi European şi recesiunea economică din restul lumii.

Acest lucru plasează sfârşitul secolului al XX-lea sub spectrul unei subtile agresiuni şi anume utilizarea unui model teoretic inadecvat de studiere a Relaţiilor Internaţionale, în cazul de faţă al relaţiilor dintre România şi Uniunea Europeană în contextul mai larg al Globalizării sau al materializării ei la nivel regional, Integrarea Europeană.

Folosind o perspectivă teoretică neo-Gramsciană vom sintetiza cele două tipuri de strategii ale Societăţii politice europene şi româneşti relativ bine organizate şi unite în jurul puternicului proiect al „embedded neo-liberalismului" motor al extinderii europene, în contrast cu societatea civilă europeană divizată după naţionalitate, sex, gen, etnie şi clasă socială. Lipsa de autonomie, de imaginaţie şi de mijloace financiare a societăţii civile contrastează cu puternicul proiect al extinderii, care se sprijină pe idei noi, instituţii şi capabilităţi materiale deosebite ale societăţii politice europene din care face parte

---

[39] Ibidem

şi E.R.T.

1.1. Strategia Uniunii Europene pentru extindere

Strategia de extindere spre Est a UE este bazată pe două instrumente principale: Acordurile Europene şi Relaţiile structurate între ţările asociate şi instituţile UE şi are drept motor ideologia „embedded neo-liberalismului", ideologie ce ţine loc de teorie, rod al puternicului lobby al E.R.T.-ului.**40**

„Campania E.R.T.-ului pentru o piaţă internă a contribuit în mod semnificativ la lansarea cu succes a procesului de extindere Europeană începând cu 1992. Piaţa internă care a fost creată în baza Cărţii Albe a Comisiei Europene, nu a reuşit să fie acea piaţa internă pe care membrii de început ai E.R.T.-ului o revizuiseră în câteva aspecte: O piaţă internă relativ protejată în care Campionii Europeni ar putea să prospere pentru a confrunta competiţia globală. Cele mai directe măsuri protecţioniste au întâmpinat rezistenţă din partea guvernelor neo-liberale (Germania, Marea Britanie şi Olanda) şi aceasta reflectă în parte dominaţia acţiunii globaliste a capitalului European din aceste ţări."**41** „Din această cauză, regionalizarea economiei europene a mers mână în mână cu o globalizare ulterioară a Regiunii Europene."**42**

Această luptă a fost prezentă în poziţiile clasei capitaliste transnaţionale europene, în care facţiunea europenistă a abandonat în mod gradat perspectiva sa anterioară neo-mercantilistă. Această dezvoltare a neo-liberalismului în partea elitelor capitaliste europene a fost de asemenea reflectată în lansarea orientării strategice a E.R.T.-ului la sfârşitul anilor 1980 şi 1990, când a avut loc o schimbare în balanţa de putere a membrilor săi, dintre facţiunile Globaliste şi cele Europeniste, aşa cum Van Apeldoon scoate în evidenţă.**43**

---

[40] Comentând fostul comisar European (pentru competiţie), Peter Sutherland, declara că din cauza calitatea de membru este numai la nivel de conducători de companii, şi numai cele mai mari companii din fiecare ţară sunt membrii… prin definiţie fiecare memebru E.R.T. are acces la cel mai înalt nivel al guvernului.

[41] idee preluată din studiul B., Hanon, What Happened to Fortress Europe? External Trade Policy, Liberalisation in the European Union, International Organisation, 1998, p.55-85

[42] Vezi S., Romanescu, op.cit., p.15

[43] B., Van Apeldoon, Transnationalism and the restructuring of Europe's Socio-Economic Order, " International Jurnal of Political Economy", 1998, idee

Din 1988 şi mai departe, se poate remarca o schimbare în compoziţia membrilor E.R.T.-ului, care a făcut din Globalişti grupul dominant în cadrul E.R.T.-ului. Nu numai companiile globaliste cum sunt: Shell, Unilever, ICI, BP, La Roche, BT şi Rover au devenit membrii ai E.R.T. dar vechile companii care mai înainte produceau numai pentru piaţa europeană şi se aflau în competiţie cu importurile non-europene, au devenit mai globale ele însele.**44**

„Schimbarea structurală care s-a produs a armonizat opoziţia dintre Europenişti şi Globalişti. Această schimbare în orientarea ideologică şi strategică a E.R.T.-ului nu s-a sfârşit fără o luptă internă, element esenţial al teoriei neo-Gramsciene. În 1991, când E.R.T. a publicat raportul său *Reshaping Europe* **45**, în contextual negocierilor de la Maastricht, acest nou consens a fost un compromis instabil dintre cele două perspective competitoare, cea a regionalismului protectiv şi cea a neo-liberalismului globalist".

Facţiunea americană, care a învins această luptă ideologică din cadrul E.R.T. este membră a Comisiei Trilaterale şi a G7 (8), în acest fel asigurându-se coordonarea dintre nivelul regional şi cel global al actorilor capitalui transnaţional şi financiar. confirmând presupunerile lui Richard Falk: „geoguvernarea va fi realizată prin coaliţia dintre marile puteri occidentale şi capitalul transnaţional prin amplasarea de manageri şi operaţii bancare…"**46**

„Consensul de la Washington" prin formula sa magică a pieţei libere a înlocuit în anii 1980 orientarea Keynesistă, care punea accentual pe esşecurile mecanismelor pieţei şi pe rolul statului în crearea de locuri de muncă, coincide cu dezvoltarea neo-liberalismului în partea elitelor capitaliste europene şi reflectată în lansarea orientării strategice a E.R.T.-ului la sfârşitul anilor 1980 şi 1990, când a avut loc o schimbare în balanţa de putere a membrilor săi, dintre facţiunile Globaliste şi cele Europeniste aşa cum am menţionat mai sus.

Următoarea declaraţie a E.R.T.-ului exemplifică poziţia lor de impunere faţă de Comisia Europeană, care îşi are originea în puterea

---

preluată din paginile p.12-35

[44] Ibidem

[45] E.R.T., Reshaping Europe, A report from the European Round Table of Industrialists, Brussels, 1991

[46] R., Falk, op.cit, p.13

lor economică şi interesele lor economice în spaţiul Central şi Est European, pentru o nouă piaţă. Lobby-ul lor este cel mai puternic şi datorită documentului lor de poziţie, procesul de lărgire către T.E.C.R. a fost accelerat.

„În calitate de lideri în afaceri, punem accentual în aceeaşi nou document de poziţie pe efectele economice puternice şi pozitive ale lărgirii în domeniile ocupării şi creşteii. Mulţi membrii ai E.R.T.-ului au investiţii substanţiale în ţările candidate; şi am văzut impactul pozitiv al integrării europene asupra creşterii, comerţului şi ocupării forţei de muncă, atât în vest cât şi în est. E.R.T. cheamă U.E. să explice beneficiile lărgirii şi să pună costul integrării în context, astfel încât întreaga Europă poate să câştige din oportunităţile de afaceri pe care aceasta le oferă."**47**

Aceasta este numai una dintre explicaţiile extinderii U.E. iar economia lucrării nu ne permite o analiză exhaustivă a motivelor care au determinat U.E. să elaboreze o strategie în acest sens. de a stabili relaţii cu aceste ţări pe o bază individuală, mai degrabă decât în bloc, pentru a exacerba distanţă geografică dintre aceste ţări şi Rusia.

Principalele elemente ale strategiei UE pentru TECR, pe scurt, include:

— Implementarea Acordurilor Europene;

— Suport al UE pentru procesul de tranziţie cu ajutorul programului Phare;

— Alinierea la legislaţia pieţii interne;

— Dialogul structural la nivel de şefi de guverne/state şi de miniştri;

— Cuprinderea Graduală a TECR în programele UE şi stabilirea cooperării administrative

În concluzie U.E. consideră lărgirea spre T.E.C.R. O bună oportunitate pentru o strategie pentru o piaţă liberă, strategie având ca motor „embedded neo-liberalism-ul" – puternicul proiect hegemonic al societăţii politice europene, din care face parte şi E.R.T. Ipoteza referatului se adevereşte şi în acest caz şi anume; *numai intervenţia politică deliberată a fost capabilă să anuleze discrepanţa şi*

---

[47] S., Romanescu, op.cit, p.16, sau ERT report, How the business link to job creation, Brussels, http://www.ert.be

să creeze condiţiile ca treptat anumite ţări din fostul bloc comunist să fie capabile să se integreze ariei vest-europene.

Politicul în acest caz este înţeles în accepţiunea sa clasică şi nu cea a teoriei critice aşa cum am explicat în perspective teoretică.

În subcapitolul următor ne propunem să analizăm răspunsul elitei politice româneşti la această strategie a U.E. şi aşteptările şi comportamentul clasei politice româneşti în cadrul relaţiilor cu U.E. În actualul context intern şi internaţional pentru a verifica ipoteza noastră şi în acest caz.

1.2. Strategia României pentru aderare la Uniunea Europeană

Contextul intern de după 22 decembrie 1989 şi cel internaţional posterior căderii „zidului Berlinului" şi colapsului Uniunii Sovietice, a permis aşezarea pe baze noi a Relaţiilor dintre România şi Comunităţile Europene, continuând o tradiţie; România fiind prima ţară din fostul bloc comunist care „a stabilit relaţii comerciale încă din anii '70. Din ianuarie 1974, România a beneficiat de Sistemul Generalizat de Preferinţe, după care a semnat o serie de acorduri cu Comunitatea Economică Europeană pentru facilitarea schimburilor comerciale şi în 1980 a recunoscut de facto Comunităţile Economice Europene, prin semnarea Acordului privind crearea Comisiei mixte România – CEE"**48**.

Societatea politică românească speră să facă parte din societatea politică europeană, după aderare, să treacă din poziţia periferică în cea de centru, iar până atunci funcţionează ca un balansor între societatea civilă românească şi societatea politică europeană, în încercarea de definire şi prezervare a interesului naţional pe parcursul negocierilor sale cu U.E., sarcină greu de îndeplinit în actualele condiţii interne şi internaţionale şi mai ales ţinând cont de poziţia sa asimetrică de putere şi interesele economice ale U.E. În cadrul relaţiilor sale cu aceasta.

Statul este reflectarea nu numai a societăţii politice româneşti şi europene dar şi a presiunii societăţii civile în perspectiva teoriei critice. De aici necesitatea de definire a interesului naţional într-o manieră democratică.

Clasa politică a constatat că prin condiţiile impuse de către U.E.

---

[48] Uninunea Europeană şi România, M.I.E., Bucureşti, 2002, p.16

Şi alte instituţii Internaţionale financiare (F.M.I. şi B.M.) în schimbul ajutorului subminau suveranitatea naţională şi astfel deligitimau autoritatea lor în faţă cetăţenilor şi de aici criza de legitimitate sau autoritate.

La o analiză a documentelor oficiale, diferenţele de optică între factorii de decizie şi mediul academic, parte a societăţii civile, sunt atât de mari încât cineva s-ar putea întreba dacă se vorbeşte despre acelaşi fenomen, al integrării europene. Se pune întrebarea; dacă au oare în faţă aceleaşi date? Sunt oare privirile celor de la putere atât de deformate din cauza intereselor personale sau speciale?

Analiza discursului academic din România scoate în evidentă pertinenţa ipotezei referatului nostru m. Vom da un singur exemplu, Ion Avram, edificatory în acest sens:

Consiliul European de la Helsinki a stabilit, în decembrie 1999, „că singurul criteriu ce trebuie îndeplinit în cazul statelor din al doilea eşalon de aderare, din care face parte şi România, este criteriul politic”**49**. „Criteriul politic se referă la crearea de către statele candidate a instituţiilor democratice stabile garante ale respectării drepturilor omului şi protecţiei minorităţilor”**50** „Decizia din 1998 a Comisiei Europene de respingere a ţării noastre de la începerea negocierilor de integrare în U.E., trebuie spus că din cause identice era pe punctual de a se adopta şi în 1999. Din considerente, în mare măsură politice, lucrurile au luat o altă turnură”. Şi un ultim citat: „Considerentele care au stat la baza invitării Românieie pentru deschiderea negocierilor au fost în primul rând politice, dar nu numai.”**51** Aceste afirmaţii ale lui Ion Avram verifică, încă o dată, ipoteza referatului nostru.

În pregătirea aderării la UE România ca şi celelalte ţări aplicante a dezvoltat propriul ei model de a fi membru şi şi-a definit propria strategie de armonizare cu UE deoarece adaptarea cu succes la condiţiile de membru nu poate fi îndeplinită în mod simplu prin copierea acquis-ului comunitar. Acest proces de pregătire trebuie să conţină următoarele elemente:

---

[49] I., Avram, Uniunea Europeană şi aderarea României, Ed. Sylvi, Bucureşti, 2001, p.140
[50] Ibidem, p.126
[51] Ibidem, p.128

— Învăţarea acquis-ului comunitar şi a „acquis-ului politic".

— Întărirea propriilor constituţii, legi, politici;

— Identificarea punctelor tari şi a celor slabe ale economiei;

— Întărirea capacităţii administraţiei naţionale de a implementa şi a întări acquis-ul comunitar şi de a participa la procesul de luare a deciziilor în Bruxelles;

— Examinarea statisticilor naţionale (care va determina contribuţiile naţionale la şi primirea de la bugetul UE, eligibilitatea pentru fondurile structurale şi complianţa cu criteriile de membru al UEM)

1.4. Cadrul instituţional al relaţiilor dintre România şi Uniunea Europeană

Cadrul instituţional al relaţiilor României cu Uniunea Europeană este unul inclusiv şi pentru Societatea Civilă Românească? Există o entitate reprezentativă a societăţii civile? Oare interesul societăţii civile este definit şi inclus în interesul societăţii politice, numai prin reprezentare indirectă?

Cine vor fi apărătorii interesului societăţii civile, în lipsa unei reprezentări directe individuale? Vor putea intelectualii radicali să imagineze un „proiect emancipator anti-hegemonic?" în termeni neo-Gramscieni? Sunt întrebări care ne vor orienta pe parcursul referatului, în încercarea de a răspunde la întrebarea principală a acestuia.

Din analiza Acordului European reiese faptul că acest cadru instituţionalizat nu este unul inclusiv şi pentru societatea civilă. Acordul European prevede ca dialogul instituţionalizat dintre UE şi România să se facă la două nivele**52**, ambele la nivel de societate politică în termeni gramscieni:

— la nivel parlamentar

— la nivel guvernamental

La nivel *parlamentar*, dialogul are loc prin intermediul Comitetului Parlamentar Mixt de Asociere România UE. Acesta are propriile reguli de funcţionare şi proceduri. Astfel acesta se întruneşte de două ori pe an, începând cu 20 aprilie 1995, la Bruxelles şi la Bucureşti şi are în componenţă membri ai Parlamentului României şi

---

[52] Uniunea Europeană şi România., p.36

ai Parlamentului European, fiecare parte având câte 12 membri, conducătorii delegaţiilor asigurând în acelaşi timp şi co-preşedinţia Comitetului Parlamentar de Asociere.

Reuniunile se închid cu adoptarea şi semnarea unui document final numit recomandare şi care are o valoare politică. Acesta este înaintat atât guvernului României cât şi instituţiilor comunitare simultan. Documentul este considerat adoptat prin majoritatea fiecărei părţi participante la reuniune.

La nivelul Parlamentului României funcţionează o Comisie pentru Integrare Europeană, care are atribuţii ce acoperă un domeniu vast, de la procesul de armonizare legislativă, până la stabilirea strategiei şi priorităţilor în domeniul integrării europene.

La nivel *executiv*, dialogul instituţional dintre România şi UE se desfăşoară la nivelul Consiliului de Asociere al Comitetului de Asociere. Consiliul de Asociere, prin regulile sale procedurale, stabileşte îndatoririle Comitetului de Asociere, inclusiv pregătirea şedinţelor Consiliului de Asociere şi modul de funcţionare a Comitetului.

Comitetul asistă Consiliul de Asociere în îndeplinirea sarcinilor sale. Discuţiile se desfăşoară la nivel bilateral, Comitetul de Asociere fiind format din reprezentanţi ai Guvernului României, pe de o parte, şi reprezentanţi ai Consiliului Comunităţilor Europene şi membri ai Comisiei Europene, pe de altă parte.

Reuniunile acestui organism se desfăşoară anual de regulă în luna octombrie, la Bucureşti sau la Bruxelles.

Subcomitetele de Asociere, asemănătoare ca şi procedură de desfăşurare cu Comitetul de Asociere analizează punctual domeniile care fac obiectul Acordului de Asociere. În cadrul reuniunilor fiecărui subcomitet sunt discutate problemele de transpunere a acquis-ului comunitar în legislaţia naţională, dezvoltarea instituţională precum şi raporturile România – UE apărute ca urmare a aplicării acordului de asociere.

Având în vedere monitorizarea şi implementarea întregului acquis comunitar s-au structurat următoarele subcomitete, în funcţie de problematica fiecărui domeniu:

— „*Subcomitetul 1 – Agricultură şi pescuit*;

— *Subcomitetul 2 – Piaţa internă*;

— *Subcomitetul 3 – Comerţ, industrie şi produse CECO*;

— *Subcomiteul 4 – Aspecte economice şi monetare, circulaţia capitalurilor şi statistica*;

— *Subcomitetul 5 – Inovaţie*;

— *Subcomitetul 6 – Transport, protecţia mediului, energie*;

— *Subcomitetul 7 – Dezvoltarea regională, ocuparea forţei de muncă şi politici sociale*;

— *Subcomitetul 8 – Vamă, droguri, spălarea banilor*".

În concluzie se poate spune că societatea civilă nu participă în mod instituţionalizat la luarea deciziilor ci este doar consultată atunci când se întocmesc documentele de poziţie, aşa cum va fi prezentat în subcapitolul destinat negocierilor, însă problema este dacă entităţile consultate sunt reprezentative pentru societatea civilă românească.

2.0. Etape ale Relaţiei României cu UE

Întrebările care ne vor ghida şi în acest caz sunt următoarele:

— Care este baza juridică a relaţiilor dintre România şi UE şi principalele etape ale acestor relaţii?

— Implicaţiile aplicării Acordului European sunt în interesul României?

— Programele Phare pot compensa efectele negative ale aplicării Acordului European?

— Care este capitolul de negocieri de aderare cel mai reprezentativ pentru lupta pentru apărarea interesului naţional al României?

— De ce este nevoie de a se vehicula cu o noţiune larg acceptată a interesului naţional?

— Există o procedură democratică de definire a interesului naţional?

Chiar dacă nu vom reuşi să răspundem la aceste întrebări important este să ni le punem, în perspectiva teoriei critice.

Acest capitol îşi propune să puncteze principalele etape ale Relaţiilor României cu Uniunea Europeană şi să dezvolte etapa Acordului European în primul subcapitolul şi pe cea a negocierilor în cel următor, iar ca un studiu de caz se va prezenta situaţia negocierilor României la capitolul libera circulaţie a capitalurilor, în ultimul subcapitol al acestui prim capitol. De ce s-au ales aceste teme? Din cel puţin două motive: temele propuse sunt relevante pentru a răspunde la întrebarea principală a cercetării de faţă, iar economia referatului nu ne permite o abordare exhaustivă a relaţiilor României cu UE.

Prima fază a fost cea a adaptării autonome a ordinii politice, economice şi juridice a României la ordinea politică, economică şi juridică a statelor occidentale în general şi a Comunităţilor Europene în particular după decembrie 1989.

A doua fază, care a început în 1991 a fost pregătirea graduală a Acordurilor Europene dintre Comunităţile Europene şi statele membre, pe de o parte şi statele Est Europene, pe de altă parte. Acest tip de acord este unul mixt deoarece atât Comunităţile cât şi statele membre sunt părţi contractante. Această fază a pus relaţiile dintre Comunităţile Europene şi România pe un teren reciproc obligatoriu.

A treia fază este declaraţia criteriilor generale pentru aderare făcută de către Consiliul European, la Copenhaga, în iunie 1993. Acestea au deschis o nouă abordare a politicii Comunităţii şi a statelor membre faţă de statele Răsăritene, cu potenţialul de a fi membre şi de a organiza relaţii structurale, adică în sensul de a antrena aceste ţări asociate în mod progresiv în activităţile de interes comun ale Uniunii. Această declaraţie este un act unilateral din punct de vedere legal şi nu implică nicio obligaţie din partea Uniunii să accepte aceste ţări, dacă îndeplinesc criteriile stabilite.

A patra fază este reprezentată de prezentarea de către Comisie a Cărţii albe, în iunie 1995, despre pregătirea ţărilor asociate pentru integrare în Piaţă comună. „Cartea Albă nu este decât un element al Strategiei de preaderare stabilite la Consiliul European de la Essen care se concentrează pe măsurile comunitare, care au potenţialitatea să creeze şi să menţină piaţa internă. „**53**Această Carte Albă „nu schimbă relaţiile contractuale, bazate pe Acordurile Europene”**54**. Este din punct de vedere juridic un act unilateral al UE, fără nicio angajare contractuală să accepte un stat asociat dacă recomandatele măsuri de armonizare sunt luate.

Cea de-a cincea fază este materializată în negocierile de aderare, care au fost demarate cu acele state care au fost considerate că au îndeplinit criteriile generale. Agenda negocierilor are şi ea un caracter unilateral, acquis-ul comunitar fiind negociabil şi este stabilit înainte de deschiderea negocierilor de aderare.

---

[53] Cartea Albă, în De la Essen la Cannes, Itinerariul Strategiei Româneşti de Integrare Europeană, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1995, p.250

[54] Ibidem,

Ultimele trei faze au un caracter unilateral care decurge din natura relaţiilor dintre România şi U.E., care este una asimetrică în favoarea U.E.

Pe scurt principalele momente ale relaţiilor României cu UE, în ordine cronologică, sunt următoarele:

— „1 Februarie 1993 – Semnarea oficială la Bruxelles de către primul ministru al României, Nicolae Văcăroiu şi de către Teodor Meleşcanu, Ministru secretar de stat la Ministerul de Externe, a Acordului European de asociere a României la Uniunea Europeană şi a Acordului Interimar în operarea relaţiilor comerciale dintre EEC şi România.

— 18 octombrie 1994 – Semnarea Protocolului adiţional împreună cu alte cinci state Est-Europene (Polonia, Republica Cehă, Slovacia, Bulgaria şi Ungaria).

— 10 – 11 Decembrie 1994 – Prima invitaţie să participe la Consiliul European, a celor şase state Est Europene, associate, unde este adoptată Strategia de pregătire a TECR pentru a intra în UE şi unde Consiliul a invitat Comisia să redacteze o Cartă Albă.

— 1 februarie 1995, intrarea în vigoare a Acordului European.

— 22 iunie 1995, cererea oficială de aderare a României la UE prezentată preşedinţiei franceze înmânată de către Ministrul de Stat la Ministerul de Externe, Teodor Meleşcanu."**55**

.

— „15 februarie 1999, lansarea oficilă a procesului de negociere pentru aderare la UE a României, în cadrul Conferinţei Interguvernamentale de la Bruxelles.

— 10 – 11 decembrie 1999, începerea negocierilor de aderare cu ţările candidate inclusiv cu România în cadrul întâlnirii şefilor de state de la Helsinki."**56**

— 12 – 13 decembrie 2002, data aderării anul 2007, fixată unilateral a fost confirmată de Consiliul European de la Copenhaga.

— 19 – 20 Iunie 2003, Consiliul European de la Salonic, a confirmat încă o dată data aderării, anul 2007, ca obiectiv comun al

---

[55] Cronologia Relaţiilor dintre România şi UE, Romania and the European Union," Romanian Journal of International Affaires", vol.2, nr.4, 1996,p.236-240

[56] I., Iliescu, Integration and Globalization. A Romanian view, Fundaţia Culturală Română, Bucureşti, 2003, p. 228-229

României şi al Uniunii Europene.

Acestea au fost principalele etape, urmând a prezenta în subcapitolele următoare, pe scurt Acordul European şi negocierile de aderare, în general relevante pentru substanţierea relaţiilor României cu UE şi capitolul liberei circulaţii a capitalului ca fiind relevant pentru răspunsul la întrebarea prezervării interesului naţional.

2.1. Acordul European

Acest subcapitol este format din trei secţiuni şi este destinat Acordului European în întregime deoarece acesta constituie baza juridică a relaţiilor dintre România şi Uniunea Europeană şi este tipul „cel mai complet de acord dintre actele internaţionale bilaterale încheiate de Comunitatea Europeană cu state terţe. Baza sa juridică o formează simultan art.113, 235 şi 238 CEE, acordurile europene fiind acorduri de asociere de nivel superior, concepute special pentru TECR (România, Polonia, Ungaria, Republica Cehă, Slovacia, Bulgaria, Slovenia, Estonia, Letonia şi Lituania) şi având drept obiectiv final aderarea acestor state la UE."**57**

În prima secţiune se prezintă istoria sa de la negocieri şi până la intrarea sa în vigoare şi ratificare, în a doua obiectivele şi principiile sale iar în a treia compoziţia sa pe scurt şi implicaţiile sale pentru România.

În luna decembrie 1991 s-au desfăşurat, la Bucureşti, discuţii exploratorii pentru încheierea Acordului European de Asociere a României la Comunităţile Europene. În perioada mai-noiembrie 1992 s-au desfăşurat şase runde de negocieri care au fost finalizate, prin încheierea Acordului la 17 noiembrie 1992 şi prin semnarea acestuia la 1 februarie 1993. Acordul de Asociere a intrat în vigoare la 1 februarie 1995. Acordul European a înlocuit, la data intrării sale în vigoare, Acordul de comerţ şi cooperare comercială şi economică între România şi Comunitatea Economică Europeană şi Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, încheiat la Luxemburg, la 22 octombrie 1990.

Acordul European a fost ratificat prin Legea nr. 20/ 1993 şi publicat în „Monitorul Oficial" din 12 aprilie 1993. A fost semnat la aceeaşi dată cu Acordul European un Acord Interimar, care a permis

---

[57] I., Jinga, Realităţi şi Perspective, Consiliul legislativ, Bucureşti, 1994, p.64

aplicarea anticipată a prevederilor privind aspectele comerciale şi economice ale asocierii deoarece s-a avut în vedere faptul că intrarea în vigoare a Acordului European de asociere urma să aibă loc după ratifcarea lui de către Parlamentul României, Parlamentul European şi parlamentele naţionale ale celor 12 ţări membre ale C.E. Procedură care putea dura 12 – 18 luni). Pentru intrarea în vigoare a acestuia era necesară aprobarea sa numai de către Parlamentul României şi Parlamentul European, în Acordul Interimar era prevăzut ca intrarea în vigoare să aibă loc în prima zi a celei de-a doua luni următoare notificării reciproce a îndeplinirii formalităţilor de aprobare de către Părţile Contractante şi anume, data de 1 mai 1993.

Acordul instituie asocierea României la Uniunea Europeană şi stabileşte formele dialogului politic permanent şi ale cooperării economice între cele două părţi.

Principiile generale ale Acordului şi obiectivele procesului de asociere sunt următoarele:

— „Crearea cadrului instituţional pentru realizarea unui intens dialog politic;

— Sprijinirea eforturilor României pe calea dezvoltării economiei de piaţă şi consolidării democraţiei;

— Liberalizarea circulaţiei mărfurilor, serviciilor, capitalului şi persoanelor;

— Crearea cadrului pentru dezvoltarea cooperării economice, sociale, financiare şi culturale."**58**

Ultima secţie a acestui subcapitol va analiza conţinutul şi implicaţiile Acordului European care a fost încheiat cu România dar şi cu alte ţări (Ungaria, Polonia, Republica Cehă şi Republica Slovacă, Bulgaria) după un model tip de acord European, clauzele fiind similare în conţinut (domenii, natura şi volumul concesiilor, perioada de tranziţie). Deosebiri există numai în conţinutul anexelor la acorduri care cuprind produsele cu protecţie ridicată în prima perioadă a tranziţiei, în funcţie de specificul şi interesul fiecărei ţări şi de nivelul contingentelor tarifare pentru unele produse (agroalimentare, textile şi siderurgice).

Acordul constă în textul propriu-zis format din 9 titluri şi 20 de

---

[58] De la Essen la Cannes, p.292

anexe. Cele nouă titluri se referă la: I dialog politic, ÎI principii generale, III libera circulaţie a mărfurilor (produse industriale, produse agricole, peşte şi produse din peşte), IV circulaţia lucrătorilor, dreptul de stabilire şi furnizare de servicii, V plăţi, circulaţia capitalului, concurenţa şi armonizarea legilor, VI cooperarea economică, VII cooperarea culturală, VIII cooperarea financiară şi IX prevederi instituţionale.

Datorită „constrângerilor financiare pe termen scurt, guvernele succesive de după 1990 au acordat prioritate relaţiilor cu instituţiile financiare internaţionale". Spre deosebire de relaţiile cu Fondul Monetar Internaţional şi Banca Mondială, care au fost de natură contractuală cu abordări pe termen scurt, la doi ani după intrarea în vigoare a acordului de asociere, Uniunea Europeană a oferit un parteneriat pe termen scurt şi mediu cu obiective şi priorităţi clare.

Cu toate că acordurile cu cei trei parteneri conţin prevederi convergente, efectele lor asupra economiei şi bugetului au fost diferite: Banca Mondială şi FMI au pus accentul pe reducerea deficitului bugetar şi de cont curent, în timp ce Acordul European, prin angajamentele sale a implicat eforturi bugetare şi deficite comerciale. Implicaţiile acestui acord asupra economiei au fost sintetizate astfel de către Oana Mocanu şi Alina Voicu: „Angajamentele din Acordul de asociere la Uniunea Europeană au solicitat eforturi bugetare în domeniul armonizării legislaţiei cu cea europeană şi al creării de noi instituţii pentru punerea ei în aplicare. Ceea ce este foarte important de subliniat este faptul că prin aplicarea prevederilor Acordului European s-au generat, în mod constant deficite comerciale. Compensaţia acordată prin programul PHARE şi programele bilaterale de asistenţă ale statelor membre ale Uniunii Europene n-au depăşit anual 0,5% din PIB".**59**

În plus PHARE a finanţat agenţii de privatizare, înfiinţând unităţi în diferite ministere ţintă, pe care le-a dotat cu personal din UE, plătit la standarde europene. Au fost angajate firme vestice care să realizeze studii, chiar dacă existau şi firme locale capabile să facă astfel de studii. Dacă altfel de ajutoare au fost considerate împrumuturi,

---

[59] O., Mocanu, A.Voicu, coord. N., Idu, Analiză comparativă a stadiului negocierilor în vederea aderării la UE a statelor din Europa Centrală, Bucureşti, 20 Martie 2001, p.47

acestea au fost considerate grant-uri, deoarece o mare parte din fonduri s-au întors în companiile vestice.

Programul PHARE în loc să fie un ajutor pentru modernizarea agriculturii, industriei şi protecţiei mediului, a fost un mijloc de transferare de informaţii către vest, asistând industria vestică să profite de procesul de privatizare şi oportunităţile de investiţii în est.

PHARE este un bun exemplu a modului în care relaţiile dintre UE şi TECR sunt puternic asimetrice în favoarea UE.

Datorită „efectelor gradualizării excesive şi ulterior ale stagnării reformei structurale, agravate de puseurile inflaţioniste" România a fost vitregită „de posibilitatea valorificării de substanţa a asimetriei grilei tarifare din Acordul de asociere în relaţiile comerciale cu partenerii săi din Uniunea Europeană", ţinând cont că „67% din comerţul exterior se realizează numai cu aceştia."**60**

Se poate concluziona că U.E. a lucrat cu greutate ca să protejeze piaţa sa internă iar Acordurile Europene conţin bariere protecţioniste severe.

2.2. Negocieri pentru aderare

Acest subcapitol se ocupă de istoria negocierilor în prima secţiune, metodologia negocierilor de aderare în general, constituind un ghid pentru neiniţiaţi în următoarea secţiune a acestui subcapitol şi stadiul negocierilor de aderare a României la UE în secţiunea ultimă a aceluiaşi subcapitol.

Consiliul de la Helsinki a luat, în anul 1999, decizia de a începe negocierile de aderare cu România, care au început la 15 februarie 2000. După alegerile din toamna anului 2000 s-a urmărit în mod constant intensificarea şi accelerarea pregătirilor pentru aderare la UE printr-o construcţie instituţională care vizează sistemul de coordonare la nivel naţional a activităţii de negociere conform surselor avizate de informare, editate de MIE**61**. Astfel „s-a constituit Delegaţia Naţională pentru Negocierea Aderării României la UE care este formată din delegaţiile sectoriale corespunzătoare fiecărui capitol de negociere, copreşedinţii acestora şi adjuncţii şefului delegaţiei naţionale. La rândul lor, delegaţiile sectoriale sunt formate din reprezentanţi ai

---

[60] Ibidem

[61] Uniunea Europeană şi România, p.25

ministerelor şi celorlalte instituţii ale administraţiei publice centrale cu responsabilităţi în transpunerea şi implementarea acquis-ului din domeniul respectiv".**62**

În elaborarea metodologiei negocierilor au fost folosite surse avizate cum sunt broşurile editate de către M.I.E.

Negocierile aderării la Uniunea Europeană sunt distincte ca şi tipologie prin raportare la negocierile clasice, fiind un procedeu complex, cu proceduri mai formale. „Spre deosebire de alte tipuri de negociere, negocierile de aderare se desfăşoară, în principal în procedură scrisă. Întâlnirile sunt concentrate la nivel de miniştri / şefi de delegaţii şi la nivel de negociatori şefi, adjuncţi ai şefilor de delegaţii. Conform procedurii, au loc la nivel de negociatori şefi, adjuncţi ai şefilor de delegaţii la fiecare şase luni, dar există şi posibilitatea adaptării frecvenţei acestor întâlniri necesităţilor."**63**

Baza negocierilor de aderare este reprezentată de documentul de poziţie al României împreună cu poziţia comună a Uniunii Europene. „Documentele de poziţie sunt documente oficiale prin care România îşi exprimă poziţia faţă de fiecare din cele 31 de capitole de negociere, stadiul de adoptare a acquis-ului comunitar, măsurile şi calendarul de adoptare a acquis-ului care nu a fost încă implementat în legislaţia naţională."**64**

Dosarele care stau la baza documentelor de poziţie se numesc „dosare de fundamentare şi cuprind acte de circuit intern, cuprind prevederile acquis-ului comunitar la capitolul respectiv, concordanţa dintre legislaţia românească şi acquis-ul comunitar, strategiile adoptate de Guvern în domeniu, măsurile necesare a fi luate pentru transpunerea acquis-ului, calendarul legislativ pentru adoptarea acestor măsuri, necesităţile de finanţare pentru preluarea acquis-ului, calendarul legislativ pentru realizarea acestor măsuri, necesităţile de finanţare pentru preluarea acquis-ului, precum şi minutele reuniunilor pregătitoare."**65**

„Documentele de poziţie şi dosarele de fundamentare, elaborate

---

[62] Pregătirea României pentru aderarea la Uniunea Europeană, Istoric, evoluţii, metodologii, Bucureşti, Februarie, 2003, p.32
[63] Ibidem
[64] Ibidem, p.31
[65] Ibidem

de către instituţiile administraţiei publice centrale (delegaţiile sectoriale interministeriale) în colaborare cu Ministerul Integrării Europene sunt supuse spre aprobare Guvernului României.

Înainte de adoptare în Guvern, se realizează consultări cu comisiile de specialitate ale Parlamentului României, relevante pentru fiecare capitol de negocieri, din cele 31 de capitole structurate conform acquis-ului comunitar, radiografiind aspectele economice, sociale, instituţionale şi legislative din societate. Guvernul Năstase a decis ca pe parcursul elaborării documentelor de poziţie să se poarte discuţii şi cu reprezentanţii sindicatelor, cu patronatele, ONG-urilor şi partidele parlamentare, în vederea asigurării unei mai mari transparenţe a procesului de decizie. După adoptarea lor de către Guvern, documentele de poziţie sunt înaintate Consiliului UE, care le transmite Comisiei Europene", după cum este indicat în broşura M.I.E.**66**

După transmiterea documentelor de poziţie către Uniunea Europeană, angajamentele asumate prin aceste documente trebuie strict respectate, în caz contrar se consideră că normele comunitare au fost încălcate şi înscrise ulterior în Tratatul de Aderare. „Perioada de tranziţie intră în vigoare de la data în care un stat devine membru UE şi se încheie la sfârşitul duratei sale, iar din acest moment normele comunitare se aplică statului respectiv."**67**

Ceea ce este important în cadrul negocierilor de aderare este acordarea perioadelor de tranziţie şi a derogărilor.

„Perioada de tranziţie reprezintă o excepţie cu caracter temporar de la aplicarea normelor comunitare într-un domeniu precis, solicitată de un stat, descrisă în documentul de poziţie „**68**

„Derogarea reprezintă o excepţie permanentă de la aplicarea normelor comunitare într-un domeniu precis determinat; poate lua sfârşit doar când normele comunitare de la care s-a solicitat derogarea sunt abrogate sau modificate, iar derogarea devine fără obiect.

Perioadele de tranziţie sau derogările trebuie să fie foarte bine argumentate deoarece politica Uniunii Europene este de a limita numărul şi durata perioadelor de tranziţie, precum şi de a exclude pe

---

[66] Ibidem, p.32
[67] Ibidem, p.31
[68] Ibidem

cât posibil derogările.

Orice solicitare de perioade de tranziţie trebuie să fie însoţită în documentul de poziţie, de un plan care să asigure aplicarea progesivă a acquis-ului comunitar, astfel încât normele de la care s-a solicitat exceptarea temporară să fie aplicate în întregime. „**69**

„În cadrul procesului de negociere, deschiderea negocierilor este condiţionată de atingerea unui nivel considerat minim necesar de adoptare şi de aplicare a acquis-ului comunitar, coroborat cu nişte documente de poziţie care reflectă corespunzător această stare şi care prezintă programe viitoare de îndeplinire a cerinţelor de aderare, bine fundamentate şi credibile. Pe baza poziţiei comune propuse de Comisia Europeană asupra capitolelor pentru care gradul de pregătire a ţării candidate permite începerea negocierilor, Consiliul U.E. adoptă cu unanimitate decizia cu privire la deschiderea capitolelor pentru fiecare candidat.

De aici vor urma negocieri care se finalizează cu închiderea provizorie a capitolelor. Aceasta presupune realizarea de progrese semnificative, în implementarea acquis-ului comunitar şi consolidarea capacităţii administrative necesare, respectarea angajamentelor asumate în documentele de poziţie şi elaborarea unor programe detaliate de implementare."**70**

În cadrul negocierilor de aderare se respectă mai multe principii:

— „Acordurile la care s-a ajuns în timpul negocierilor, chiar şi parţiale nu vor fi considerate definitive până când nu se ajunge la un acord final (niciun capitol de negociere nu este definitiv închis până când cele 31 de capitole nu sunt închise);

— Orice punct de vedere exprimat de oricare dintre părţi asupra unui capitol nu va influenţa poziţia cu privire la alte capitole de negociere;

— Toate statele candidate iau parte la procesul de aderare, pe baze egale şi vor adera la UE respectând aceleaşi criterii;

— Pregătirea pentru aderare este individuală; progresul în pregătirea pentru aderare este evaluat pe baza propriilor merite şi va

---

[69] Ibidem, p.32
[70] Ibidem, p.33

condiţiona avansul în negociere, determinând data aderării, acest lucru face posibil ca o ţară candidată să poată recupera distanţa faţă de alte state, chiar dacă data începerii negocierilor este diferită."**71**

„Rezultatele negocierilor tuturor capitolelor sunt încorporate într-un proiect de Tratat de Aderare, elaborat de comisia Europeană în colaborare cu viitorul stat membru. Acest document este supus spre adoptare Consiului U.E. şi spre avizare Parlamentului European. După semnare Tratatul de Aderare este ratificat de toate statele membre, precum şi de ţara candidată. În unele ţări înainte de ratificare, tratatul este supus referendumului" conform aceleiaşi surse avizate, broşura editată de M.I.E.**72**

Ultima secţiune a cestui capitol prezintă stadiul negocierilor de aderare a României la UE folosind aceleaşi surse oficiale, editate de către MIE şi documentaţie în arhivele non-secrete ale acestuia.

Guvernul Năstase, instalat la sfârşitul lui decembrie 2000 a plasat problematica negocierilor printre primele teme ale agendei sale de priorităţi.

Noua strategie de negociere a aderării României la UE s-a bazat în special pe abordarea globală a procesului de negocieri. Accentul s-a mutat de la aşa-zisele capitole uşoare (Relaţii externe, Statistică, Educaţie, formare profesională şi tineret, Politica externă şi de securitate comună) pe capitolele cu impact economic şi social.

Astfel, România a orientat pregătirile pentru negocieri spre capitolele esenţiale legate de cele patru libertăţi fundamentale (libera circulaţie a mărfurilor, libera circulaţie a serviciilor, libera circulaţie a capitalului, libera circulaţie a persoanelor). Pentru a pregăti structurarea funcţională a economiei de piaţă au fost elaborate de către Delegaţia Naţională, documente de poziţie referitoare la celelalte capitole referitoare la piaţă unică, la principalele ramuri economice şi la coeziunea economică şi socială.

România a intrat într-o fază de negocieri substanţiale, astfel au fost abordate capitole deosebit de dificile, cum ar fi Protecţia mediului, Agricultura, Politici Regionale, Control financiar şi prevederi bugetare şi financiare.

---

[71] Ibidem, pp.30-31
[72] Ibidem, p.33

România a adăugat şi alte dimensiuni procesului de elaborare a documentelor de poziţie şi negociere şi anume „un amplu proces de consultări tehnice cu Comisia Europeană, cu statele membre şi cu echipele de negociere ale statelor candidate".**73**

Elementele definitorii ale strategiei de negocieri constă în abordarea atât calitativă cât şi cantitativă a acestui proces, „concentrată pe analizarea întregului acquis comunitar, precum şi pe orientarea preponderant internă către desfăşurarea negocierilor inter-instituţionale în cadrul Delegaţiei Naţionale şi către consultări cu partenerii sociali, partidele politice şi comisiile parlamentare".**74**

A fost acordată o atenţie deosebită modului de stabilire a metodologiei de lucru, corespunzătoare promovării unei strategii de implicare, prin consultare cu partenerii sociali, cu partidele politice şi comisiile parlamentare.

A fost asigurată transparenţa procesului de pregătire a aderării, au fost organizate consultări cu sindicatele şi patronatele, pentru toate capitolele de negociere deschise, în cadrul comisiei de dialog social a M.I.E. De asemenea consultările cu partidele politice şi organizaţii reprezentative ale societăţii civile au furnizat opinii avizate pentru negocierile de aderare şi au oferit o înţelegere mai clară a acquis-ului comunitar.

Stabilirea unui calendar clar de prezentare oficială a documentelor de poziţie şi comunicarea acestuia statelor membre şi instituţiilor UE şi respectarea strictă a termenelor stabilite, a conferit pe plan extern previzibilitate, transparenţă şi credibilitate procesului de negociere a aderării României.

Alte măsuri au fost stabilite pentru accelerarea procesului de negociere cum ar fi monitorizarea strictă a îndeplinirii angajamentelor asumate de România prin documentele de poziţie, prin tabele de monitorizare pentru fiecare capitol de negociere în parte şi care sunt actualizate de două ori pe lună şi chiar mai des dacă este necesar.

De asemenea „Planul de măsuri prioritare pentru integrarea europeană" este monitorizat bilunar de M.I.E. prin intermediul rapoartelor periodice primite de la instituţiile cu responsabilităţi în

---

[73] Uniunea Europeană şi România, p.26
[74] Ibidem

realizarea măsurilor din plan, respectiv a angajamentelor la capitolele de negociere.

Această abordare strategică şi instituţională nouă a permis la sfârşitul anului 2002 deschiderea tuturor celor 30 de capitole şi închiderea provizorie a 19 capitole, a capitolelor ne-bugetare în 2003, „rămânând negocierile de la capitolele financiare şi de la capitolele de mediu să fie finalizate în 2004, în măsura în care se va găsi o soluţie tehnică pentru finalizarea negocierilor la capitolele financiare (cap.7 – Agricultură, Cap.21 – Politici regionale, Cap.29 – Prevederi financiare şi bugetare)."**75** „Astfel, pentru găsirea unor aranjamente tehnice, până la sfârşitul anului 2003, pentru capitolele cu implicaţii financiare, se impune o intensificare a pregătirilor interne dar şi externe prin dialog şi cooperare cu Statele Membre, pentru explicitarea şi promovarea poziţiei României în această chestiune, pentru a atrage susţinere din partea cât mai multora din aceste state."**76**

Din cele analizate mai sus şi din analiza documentelor din arhivele M.I.E. se poate concluziona că se negociază cu o agendă stabilită dinainte însă în mod unilateral, de către societatea politică europeană pe care o impune ţărilor candidate sub forma acquis-ului comunitar, fără ca societatea civilă, în termeni gramscieni să poată participa în stabilirea agendei sau luarea deciziilor, fiind doar consultată pe parcursul întocmirii documentelor de poziţie, pentru a se asigura transparenţa acestui proces de negocieri pentru aderare şi acest lucru la iniţiativa premierului Adrian Năstase. Transparenţa nu este sinonimă cu participarea în luarea deciziei de către societatea civilă, decizii care afectează prezentul şi viitorul perdanţilor acestui proces ireversibil şi continuu al integrării care încurajează democraţia pe verticală nu cea pe orizontală. Clasa politică românească a reuşit să se alăture societăţii politice europene prin faptul că data aderării, fixată unilateral de România, anul 2007 a fost confirmată de Consiliul European de la Copenhaga din 12 – 13 decembrie 2002 şi de către Consiliul European de la Salonic, din 15 – 16 Iunie 2003, ca obiectiv comun al României şi al Uniunii Europene. Declaraţia „O Europă Unită" a întărit caracterul ireversibil, continuu şi inclusiv al actualului proces

---

[75] Pregătirea României pentru aderarea la Uniunea Europeană, Istoric, evoluţii, metodologii, p.40

[76] Ibidem, p.41

de extindere.

2.3. Libera circulaţie a capitalului

Care este capitolul de negocieri de aderare cel mai reprezentativ pentru lupta pentru apărarea interesului naţional al României?

Liberalizarea circulaţiei capitalului pare să fie baza stabilirii pieţei unice şi pentru încurajarea celorlalte libertăţi. Dreptul cutumiar internaţional nu plasează interdicţii în ceea ce priveşte regularizarea drepturilor străinilor asupra pământului din interiorul lor. Atitudinea restrictivă apare ca un numitor comun atât în statele membre cât şi în statele candidate şi ca o expresie clară a hegemoniei statului asupra pământului. Majoritatea statelor membre restricţionează proprietatea asupra pământului de către străini, însă gradul de restricţie diferă de la stat la stat.

În acest subcapitol ne vom ocupa de unul dintre cele mai sensibile subiecte ale capitolului liberei mişcări a capitalului şi anume dreptul de proprietate al străinilor asupra terenului, în prima secţiune şi impactul său social şi economic în cea de-a doua.

Acest capitol al negocierilor prezintă două domenii cu potenţiale probleme: liberalizarea capitalului pe termen scurt şi cumpărarea de terenuri agricole şi păduri în statele candidate de către persoane din UE.

Ne vom ocupa, în ceea ce urmează, de cea de-a doua problemă şi anume de cea legată de vânzarea terenurilor străinilor.

Toate ţările au solicitat perioade de tranziţie: „Polonia de 5 ani pentru investiţii în afaceri imobiliare şi de 18 ani pentru proprietăţile agricole şi păduri… Cehia a cerut până la data de 31 ianuarie 2005 pentru menţinerea restricţiilor legale existente înainte de momentul aderării pentru achiziţionarea de proprietăţi imobiliare de către nonrezidenţi din ţări nemembre UE: cumpărarea de către cetăţeni sau companii din UE de terenuri agricole, păduri, construcţii auxiliare… Ungaria solicită o perioadă de tranziţie de 5 ani pentru menţinerea de restricţii în domeniul achiziţiilor de proprietăţi imobiliare de către străini, altele decât cele din domeniul agricol, care sunt supuse unei proceduri din partea autorităţilor locale. Poziţia României în raport cu libera circulaţie a capitalurilor, documentul de poziţie precizează faptul că aceasta solicită o perioadă de 15 ani pentru vânzarea către cetăţenii străini (persoane fizice) a terenurilor agricole, pădurilor şi altor categorii de extravilan şi de 5 ani pentru cele din intravilan.

Această perioadă ar putea fi mai scurtă, pentru persoane juridice, dar necesită revizuirea Constituţiei. În prezent persoane juridice cu capital străin pot cumpăra terenuri numai dacă sunt înregistrate în România."**77**

Recent Comisia a făcut o propunere colectivă pentru o perioadă de tranziţie de 7 ani pentru terenul agricol şi de 5 ani pentru terenul intravilan, perioadă în care pământul nu poate fi vândut străinilor. Această propunere este acceptată, de către majoritatea statelor, inclusiv de către România.

România a decis deja să reducă cererea sa pentru derogare. A făcut o nouă propunere cu următorii termeni:

„După aderare, România va aboli toate restricţiile asupra achiziţiilor de pământ pentru rezidenţii primari sau pentru investitorii direcţi, exceptând cumpărarea de către străini a pământului agricol, păduri şi pământ pentru o rezidenţă secundară.

Pentru cumpărarea de teren agricol şi păduri de către cetăţeni ai U.E. şi E.E.A., România cere o perioadă de tranziţie de 7 ani, de la data aderării. Această restricţie nu trebuie să afecteze fermierii independenţi care doresc să se stabilească şi să aibă reşedinţa în România.

Pentru cumpărarea de către naţionalii UE de teren pentru o rezidenţă secundară, România cere o perioadă de tranziţie de 5 ani de la data aderării sale"**78**

Legislaţia şi practica în domeniul proprietăţii străinilor asupra pământului par a fi într-un stadiu mai avansat în comparaţie cu legislaţia altor ţări candidate, atât de mult încât, încă din 1997, persoanele juridice pot fi proprietari de pământ pentru afaceri (fie în agricultură, fie în industrie) chiar dacă capitalul lor este în întregime străin.

Cele mai importante obstacole pentru completa armonizare rămân articolul 41 (2) din Constituţia României, care neagă cetăţenilor

---

[77] A., Mayhew, Enlargement of the European Union: an analysis of the negociations with the Central and Eastern European candidate countries, Sussex European Institut, Working paper nr.39, September 2000, p.36-37

[78] S., Răgălie, G., Hurduzeu, B-6 The impact on the National Budget of the property rights of non-residents and stateless, în Pre-accession impact studies, Executive Summaries, I.E.R., 2002, p.98

străini şi apatrizilor dreptul de a avea pământ. Tot în acel studiu amintit se fac propuneri speciale în acest sens.**79**.

Ultima secţie a acestui subcapitol va indica implicaţiile sociale şi economice ale liberalizării regimului proprietăţii străinilor faţă de pământ

— „Resurgenţa unui nou tip (sensibil politic) de proprietate asupra pământului. Dreptul străinilor de a deţine pământ. Eventuala creştere a preţurilor pământului;

— Creşterea investiţiei străinilor din agricultură, ca şi în ramurile economice adiacente;

— Riscul ca anumiţi ţărani să fie tentaţi să-şi vândă pământul lor, astfel agravându-şi statutul lor economic şi social;

— Speculaţiile de proprietate şi toate consecinţele economice şi sociale;

— Îmbunătăţirea structurii proprietăţii pământului şi trecerea proprietăţii pământurilor în mâinile ţăranilor;

— Creşterea dimensiunilor fermelor;

— Resurgenţa unei agriculturi care va fi aliniată la Politica Agriculturii Comune a UE."**80**

Liberalizarea din acest domeniu este cel mai important subiect din agenda negocierilor. Este de asemenea un subiect sensibil şi de aceea având potenţialul de a fi element de „trade-off" în balanţa cu alt subiect sensibil; acela al liberei circulaţii a persoanelor. Faptul că preţul terenurilor agricole în unele state este de multe ori chiar o zecime din preţul unui teren agricol similar din UE, atracţia de a cumpăra terenuri este destul de mare. În rândul statelor candidate există temerea că o creştere a preţurilor terenurilor ar duce la îngreunarea procesului de restructurare a agriculturii. Ungaria afirmă că: „mărirea preţurilor terenurilor ar împiedica accesul fermierilor unguri la acestea, la preţuri rezonabile şi ar face dificilă politica guvernului de creare de structuri de proprietate viabile"**81**. (document de poziţie)

2.4. Concluzii

În concluzie libera circulaţie a capitalului şi a producţiei au făcut

---

[79] Ibidem, p.97
[80] Ibidem, p.98-99
[81] Ibidem, p.98

Social Democraţia Europeană să nu funcţioneze iar guvernele indiferent de coloratura politică au aprobat politicile care favorizau piaţa liberă în detrimentul interesului cetăţenilor naţionali.

Cazul României este concludent în acest sens: până în prezent, Globalizarea a generat pentru România efecte nefavorabile, similare cu cele înregistrate de majoritatea ţărilor în curs de dezvoltare. Aceste efecte s-au concretizat atât prin înrăutăţirea considerabilă a situaţiei României, după '89, în cadrul circuitului economic mondial cât şi prin adoptarea unei orientări pentru politica şi economia românească contrară intereselor naţionale, însă favorabilă unor ţări dezvoltate interesate în reîmpărţirea zonelor de influenţă din Europa Centrală şi de Răsărit. Clasa politică din România postsocialistă, îndeosebi prin partea sa aflată la putere, a acţionat conform orientării menţionate inclusiv prin acceptarea şi aplicarea reţetelor prescrise de F.M.I., B.M. şi U.E.

„La scara economiei mondiale, legile pieţei acţionează în favoarea celor mai dezvoltate şi puternice ţări şi în defavoarea ţărilor în curs de dezvoltare. Tocmai aceasta este baza obiectivă a perpetuării şi chiar accentuării decalajelor din cadrul economiei mondiale", după cum argumentează N.G. Niculescu şi I.D. Adumitrăcesei**82**.

Cu toate că „România este ţară asociată la UE din februarie 1995, iar în prezent este angajată în negocieri pentru a deveni ţară membră, sistemul economico-social conturat la noi nu ne apropie, ci ne depărtează de ţările comunitare."**83** Paradoxal! De ce această situaţie? Răspunsul este simplu; „în primul rând în numele reformei, restructurării şi privatizării s-a optat pentru agricultura tradiţională în locul celei moderne intensive, pentru dezindu-strializarea ţării, pentru fărâmiţarea obiectului proprietăţii şi subaprecierea întreprinderilor mari şi moderne. În al doilea rând, pentru că în numele deschiderii economiei româneşti spre exterior, s-a renunţat chiar şi la cea mai elementară protejare a intereselor naţionale. În al treilea rând pentru că sistemul economico-social conturat a polarizat societatea românească cu totul nefiresc: s-a îmbogăţit un număr infim de persoane, în timp ce a sărăcit majoritatea cetăţenilor, majoritate

---

[82] N.G., Niculescu şi I.D., Adumitrăcesei, România pe calea integrării economice europene, ed. Economica, Bucureşti, 2001, p.47

[83] Ibidem, p.50

constrânsă să trăiască într-o viaţă plină de lipsuri şi de suferinţe" conform aceleiaşi surse menţionate anterior.**84**

Globalizarea actuală, cu efectele ei preponderent nefavorabile n-ar trebui considerată o fatalitate în faţa căreia să ne resemnăm asemenea „ciobanului din Mioriţa". Adesea Globalizarea a fost şi încă mai este invocată pentru a se justifica adoptarea şi aplicarea unor măsuri, incluse sub presiunea F.M.I., B.M. şi U.E., care să ducă la „dezindu-strializarea ţării, fărâmiţarea agriculturii şi trecerea de la o agricultură modernă intensivă la una tradiţională."**85**

În concluzie globalizarea nu poate fi o justificare pentru sacrificarea unor interese naţionale, pentru abdicarea de la demnitate în relaţiile externe, în special cu Uniunea Europeană pentru a evita repetarea istoriei din lumea a treia şi în Europa de Răsărit, după cum recunoştea cercetătorul american Noam Chomski, la începutul anului 1990 „Lumea a treia trebuia să-şi îndeplinească funcţia de piaţă, sursă de materii prime şi de muncă ieftină. Se fac eforturi pentru a dirija Europa de Est în această direcţie"**86**.

În final putem răspunde negativ întrebării principale a referatului şi anume: *Oare a reuşit şi va reuşi România să-şi identifice în detaliu şi să-şi prezerve interesul naţional pe parcursul negocierilor sale cu UE, în actualele condiţii interne şi internaţionale şi ţinând cont de poziţia sa asimetrică de putere în cadrul relaţiilor sale cu aceasta*?

Indiferent de coloratura politică guvernele din România au urmat politici similare de acceptare a pieţelor financiare globale, direcţie întâlnită şi în politicile Uniunii Europene.

Cauzele fiind aşadar nu numai de natură internă dar mai ales de natură externă aşa cum am scos în evidenţă anterior prin scoaterea în evidenţă a naturii asimetrice a relaţiei dintre România şi U.E. şi a consecinţelor acestui fapt pentru percepţia conform căreia integrarea ar fi avantajoasă tuturor noilor potenţiali membri.

Concluziile finale vor explica mai adânc acest lucru şi vor pune în discuţie următoarele întrebări:

De ce oare este nevoie de a se vehicula cu o noţiune larg acceptată a interesului naţional?

---

[84] Ibidem
[85] Ibidem
[86] Adevărul, 14 II 1990, p.3

Oare există o procedură democratică de definire a interesului naţional?

3.0. Concluzii finale şi perspective

Abordarea teoretică a explicării Integrării Europene este depăşită deoarece neo-funcţionalismul şi interguvernamentalismul nu pot ţine seama de contextul mai larg al integrării şi anume schimbarea structurală globală şi contextual post-Război Rece. Globalizarea este caracterizată de două procese interconectate, transnaţionalizarea finanţelor şi a producţiei la nivel material şi o trecere de la Keynesianism la neo-liberalism la nivel ideologic, ca un motor al integrării şi al Globalizării, dintr-o perspectivă a economiei politice internaţionale. Nu sunt de neglijat nici efectele globalizării asupra democraţiei: Globalizarea aşa cum a fost apărată, adesea pare să fi înlocuit vechea dictatură a elitelor naţionale cu una a finanţei internaţionale şi aceasta constituie o puternică ameninţare pentru suveranitatea naţională şi cea individuală. Cum poate fi acoperit acest paradox al democraţiei (a lărgi spaţiul democratic într-un mod foarte nedemocratic) rămâne deocamdată o enigmă, însă potenţialitatea Europei ca şi o putere feminină plină de valori umaniste dar şi de capabilităţi materiale să dezlege această enigmă.

Pentru a acoperi această impotenţă avem nevoie de un nou model teoretic care să explice implicaţiile relaţiilor dintre România şi UE în cadrul procesului de aderare şi de a deschide noi drumuri pentru cercetare în vederea găsirii de soluţii care să ducă la democratizarea actualei geo-guvernări. Referatul de faţa a fost un exerciţiu de a investiga într-o perspectivă a teoriei critice relaţiile României cu Uniunea Europeană. Modelul euristic utilizat pentru a înţelege schimbarea structurală care a dus la aşezarea pe baze noi a relaţiilor dintre România şi UE a fost lupta de clasă. Structura referatului reflectă lupta dintre actorii tranşaţionali ERT, în coaliţie cu UE – constituind puterea hard, sau societatea politică, puterea în stat ca un balansor între cele două coaliţii în formare, cea a puterii hard şi cea a puterii soft, reprezentată de puterea socială aşa numita societate civilă, în termeni neo-Gramscieni.

Întrebarea principală a fost dacă România poate să-şi definească şi să-şi prezerve interesul naţional în cadrul noilor relaţii cu UE. Problema este cum să se determine criteriile care stabilesc corespondenţa dintre interesul naţional exprimat ca un principiu şi

felul politicilor prin care este avansat aşa cum este explicat în dicţionarul de concepte cheie din Relaţiile Internaţionale.**87** Dintre toate conceptele prezentate în acest dicţionar, interesul naţional este cel mai vag concept şi de aceea este folosit şi abuzat cu uşurinţă de către politicieni în detrimentul societăţii civile. Răspunsul este că nu putem şti ce este interesul naţional dacă nu este definit prin proceduri democratice. Prezervarea interesului naţional este deteriorată de implicaţiile aplicării Acordului European în actualele condiţiile interne ale României şi ale Uniunii Europene.

În ceea ce priveşte perspectivele unui proces de stabilire a agendei de jos în sus şi de sus în jos va ridica întrebarea pertinentă: cum pot aceşti actori europeni şi globali să lucreze împreună ţinând cont de interesele lor divergente. Poate soluţia ar fi să fie găsite toate acele valori comune cum ar fi dezvoltarea durabilă umanistă incluzând guvernare şi securitate umană însoţite de un comportament şi o cultură cooperativă. Continentul nostru are tradiţie în împărtăşirea mesajului creştin şi aceasta reprezintă o importantă valoare care va transforma integrarea într-un scenariu cu sumă pozitivă, ca un model soft de rezolvare a conflictelor. O trecere de la o logică orizontală a Dreptei şi a Stângii la una verticală a ecologiei, feminismului şi a dezvoltării durabile, echitabile şi democratice, care este deja în procesare la nivelul discursului teoretic. Dezvoltarea nu înseamnă a ajuta pe câţiva să devină bogaţi sau să se creeze o industrie protejată în mod selectiv, de care să beneficieze numai o elită, bogaţii oraşelor şi lăsând sărăcimea rurală în mizerie. Dezvoltarea umanistă este descrisă ca aceea transformare a societăţii, îmbunătăţirea vieţii săracilor, capacitând pe fiecare să aibă şansa succesului şi acces la serviciile de sănătate şi la învăţământ.

Acest gen de dezvoltare nu se va întâmpla atâta timp cât o minoritate dictează politicile, asemenea unor „înţelepţi" iar o ţară trebuie să le urmeze. Pentru a se asigura că deciziile au fost luate în mod democratic înseamnă a se asigura un cadru larg de economişti, oficiali şi experţi din România sunt antrenaţi în dezbaterea asupra noului model de guvernare, pentru dezvoltare umanistă. De asemenea implică participarea largă a altor categorii, în afară de experţi şi

---

[87] M., Griffiths and T., O'Callaghan, op.cit., p.203-205

politicieni, astfel încât să facă democratizarea geo-guvernării posibilă. Iar ESC a iniţiat un asemenea dialog civil şi acest lucru reprezintă o mare oportunitate în acest sens. De asemenea primul ministru, Adrian Năstase a lansat pe 9 mai 2003 un proiect al unui Forum Civic care să discute despre implicaţiile integrării europene pentru România, de care se va ocupa Ministerul Integrării Europene.

În condiţiile în care cetăţenii din ţările occidentale încă ocolesc responsabilitatea lor susţinând că ţările în tranziţie trebuie să se descurce singure este nevoie de un anumit timp pentru reactualizarea tradiţiei umaniste europene într-o nouă ideologie.

În aceste condiţii se ridică o nouă întrebare referitoare la potenţialele forţe sociale din România şi din UE capabile să contribuie la un proiect contra-hegemonic, în termeni neo-Gramscieni, care să balanseze:

— puterea afacerilor şi a comerţului asupra lucrătorilor;

— puterea corporaţiilor multinaţionale asupra comunităţilor locale dependente faţă de locurile de muncă pe care le generează;

— puterea speculanţilor financiari, investitorilor şi comercianţilor în comodităţi de bază;

— puterea exercitată mai subtil prin diseminarea în societate a anumitor idei şi credinţe care sunt destinate pentru a legitima ordinea existentă.

În cazul UE „embedded neoliberalism"**88** este ideologia care a revitalizat proiectul hegemonic de extindre a UE, cu toate că mulţi cercetători argumentează că era post-război a „embedded liberalismului" este sfârşită, iar guvernele duc politici de „dezembeddizare „a pieţei de sub controlul guvernelor deoarece libera circulaţie a capitalului, deregularea pieţelor bunurilor şi forţei de muncă şi a altor politici consistente cu „neo-liberalismul" au devenit norma, iar mobilitatea capitalului face din ce în ce mai dificil pentru guverne acel gen de politici tipice anilor 1950 – 60. Indiferent de coloratura politică guvernele occidentale urmează politici similare de asigurare a aprobării pieţelor financiare globale.

Întrebarea este dacă curenta deviere de la direcţia „embedded neoliberalism-ului" poate fi susţinută sau dacă guvernele trebuie să

---

[88] vezi definiţia din dicţionarul lui M., Griffiths si T., O'Callagan, op.cit., p.88-90

construiască un alt sistem Bretton Woods pentru secolul XXI în cazul în care economia globală va întâmpina probleme severe în viitor.

Alte întrebări se deschid: Când interesul privat va merge prea departe cine va fi avocatul interesului public? Cine va fi vinovat de slăbirea statelor?

Referatul nostru nu şi-a propus să răspundă la toate întrebările puse, ci doar ne invită la o reflectare şi cercetare viitoare.

A. Bibliografie citată

A.1. Surse primare

— *Cartea Albă*, în *De la Essen la Cannes*, *Itinerariul Strategiei Româneşti de Integrare Europeană*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1995

— E.R.T., Reshaping Europe, A report from the European Round Table of Industrialists, Brussels, 1991

A.2.0. Surse secundare

A.2.1. Reviste

— *Cronologia Relaţiilor dintre România şi UE*, *România and the European Union*, „Romanian Journal of International Affaires", vol.2, nr. 4, 1996

— Tănase, R., *Anti-Globamericanizarea*, „*Cariere*", anul I, nr. 3, 7 – 14 Mai, 2003

— Van Apeldoon, B., *Transnationalism and the restructuring of of Europe's Socio-Economic Order*, „Internaţiont Jurnal of Political Economy", 1998

A.2.2. Broşuri

— Pasquarelli, E.G., *Procesul aderării la Uniunea Europeană*, *Cazul României*, în *România în contextul extinderii Uniunii Europene*, Dezbaterile organizare de Institutul European din România în anul 2002, Bucureşti, 12 aprilie 2002

— *Pregătirea României pentru aderarea la Uniunea Europeană*, *Istoric*, *evoluţii*, *metodologii*, Bucureşti, Februarie, 2003

— *Uniunea Europeană şi România*, M.I.E., Bucureşti, 2002

A.2.3. Ziare

— *Adevărul*, 14 ÎI 1990

A.2.4. Dicţionare

— Griffiths, M. şi O'Callagan, T., *International Relations*, *The key concepts*, Routledge, Londra, 2002

A.2.5. Studii

— Mocanu, 0. şi Voicu, A., coord. Idu, N., *Analiză comparativă a stadiului negocierilor în vederea aderării la UE a statelor din Europa Centrală*, Bucureşti 20 Martie 2001

— Răgălie, S. şi Hurduzeu, G., B-6 *The impact on the National Budget of the property rights of non-residents and stateless*, în *Preaccession impact studies*, Executive Summaries, I.E.R., 2002

A.2.6. Manuscrise

— Romanescu, S., *Perspectives on the Challenges and Opportunities of the European enlargement towards CEEC*, capitolul 1, manuscris online al lucrării de master a autoarei acestui referat, Veneţia, Februarie 2003.

A.2.7. Cărţi

— Avram, I., *Uniunea Europeană şi aderarea României*, Ed. Sylvi, Bucureşti, 2001

— Bădescu, I., *Etnoistorie*, *globalizare*, *integrare*. *Globalizare şi eshatologie*, în *Geopolitica Integrării Europene*, Centrul de geopolitică şi antropologie vizuală, colectiv de autori, Universitatea din Bucureşti, 2002, pp.129 – 158

— Cox, R.W., Social Forces, *States and World Orders*: *Beyond International Relations*, *Millennium*, „Journal of International Studies", 1981

— Dăianu, D., Vrânceanu, R., *România şi Uniunea Europeană*, *Inflaţie*, *balanţă de plăţi*, *creştere economică*, Polirom, 2002

— Falk, R. *On Humane Governance*: *Towards a Global Politics*, University Park PA: The Pennsylvania State University Press, 1995

— Foucher, M. *Fronts et frontiers*, fayard, 1991

— Hanon, B., *What Happened to Fortress Europe*? *External Trade Policy*, *Liberalisation in the European Union*, International *Organisation*, 1998

— Haushofer, K., *De la Geopolitique*, Paris, Fayard, 1986

— Held. D., *Democracy and the Global Order*, Stanford, CA: Stanford University Press, 1995

— Iliescu, I., *Integration and Globalization*. *A Romanian view*, Fundaţia Culturală Română, Bucureşti, 2003, p. 227 – 230

— Jinga, I., *Realităţi şi Perspective*, Consiliul legislativ, Bucureşti, 1994, p.64

— Kelstrup M.and. Williams. M. C, Edited by, International *Relations Theory and the Politic of European Integration*, *Power*,

security and Community, Ed. Routledge, London, New York, 2000

— Mayhew, A., *Enlargement of the European Union*: *an analysis of the negociations with the Central and Eastern European candidate countries*, Sussex European Institut, Working paper nr. 39, September 2000

— Nastase, A., România şi Viitorul Europei, Regia autonoma „Monitorul official", Bucureşti, 2001

— Niculescu, N.G… şi Adumitrăcesei, I.D., *România pe calea integrării economice europene*, editura Economică, Bucureşti, 2001

— Rosamond, B., *Theories of European Integration*, London, 2000

— Smith, S., *International Theory and European Integration*, în *International Relations Theory and Politics of European Integration*, *Power*, *Security and Community*, editat de Morten Kelstrup şi Michael C. Williams, London, 2000

— Steans, J. and Pettiford, L., *International Relations*: *Perspectives and themes*, Longman, London, 2001

— Stiglitz, J.E., *Globalizarea*. *Speranţe şi deziluzii*, traducere Dan Criste, Bucureşti, editura Economică, 2003

B. Bibliografie consultată

B.1. Surse primare

B.2. Surse secundare

B.2.1. Pubicaţii – Reviste

— Booth, K., *Security and Emancipation*, „Review of International Studies", 17, 1991, pp.313 – 326

— Cerny, D., *Globalization and other stories*: *the search for new paradigm of international relations*, în „International Journal", 2000

— Cox, R., *Civil Society at the Turn of Millenium*: *Prospects for an Alternative World Order*, „Review of International Studies", 1999

— Devuyst, Y. *Treaty reform in the EU*: *the Amsterdam Process*", Journal of European Public Policy", 5 (4), 1998

— *Economist*, 27 June 1998

— Eichengreen, B., *Saving Europe's automatic stabililisers*, „National Institute Economic Review", nr. 159, 2002

— Germain, R.D. and M. Kenny, *Engaging Gramsci*, International *Relations Theory and the New Gramscians*, „Review of International Studies", 1998

— Holland, S., *Squaring the Circle*, „European Labour Forum",

Summer, 15, 1995, pp.12 – 23

— Kenneth Booth, *Security and Emancipation*, „Review of International Studies", 17, 1991, pp.313 – 326;

— Lerche, C.0. III, *The conflicts of globalization*, în „International Journal of Peace Studies", Vol.3, No. 1, January 1998, pp. 7 – 11

— Lerche, C.0. III, *Economic Influence on Popular Disturbance* în *Nigeria*, „Journal of Aslan and African Studies XV", 3 – 4, 1980

— Lipietz, A., *Social Europe the post Maastricht Challenge*, „Review of International Political Economy", vol.3, nr. 3, 1996

— Pollert, A., *The transformation of Trade Unionism* in the *Capitalist and the Democratic Restructuring of the czech Republic*, „European Journal of Industrial Relations", nr. 3, 1997

— Ritchie, M., *Globalization vs. Globalism*: *Giving Internaţionalism a Bad Name*, în „Conference tradestrategy", 26 February, 1996

— Scharpf, F., *European Integration and welfare state*, „Journal of European Public Policy", 1977, vol.3, nr. 2

— Subrahmanyam, K., *Alternative Security Doctrines*, „Bulletin of Peace Proposals 21", 1990

— Van Apeldoorn, B. *The Political Economy of Conflicting Capitalisms in the European Integration Process*: *A transnational perspective*, RIES Research Paper, 31 November, 1996

— Van Apeldoorn, B., *European Unemployment and Tranşational Capitalist Class Strategy*: *The rise of Neoliberal Competitivness Discourss*, Paper prepared for the workshop The Political Economy of Europe Unemployment, 23 – 27 March, ECPR Joint Sessions of Workshops (University of Warwick) 1998

B.2.2. Cărţi

— Albert, M., *Capitalism versus Capitalism*, New York, Four Walls Eight Windows, 1993

— Avery, G. Cameron, F. *The Enlargement of the European Union*, Sheffield: Sheffield Academic Press, 1998

— Bell, J., and Mickiewicz, T., *EU Accesion and labour Markets in the Visegrád Countries*, în K Henderson (ed) *Back to Europe*: *Central and Eastern Europe and the European Union*, London, UCL. Press, 1999, pp. 129 – 50

— Bieler, A., *Globalisation and the Enlargement of the European Union*, *Austrian and Swedish Social forces in the struggle over*

membership, Routledge, London and New York, 2000, pp.1 – 18, pp.138 – 165

— Bieler, A., Morton A.D., *Social forces in the Making of new Europe*, *The restructuring of European Social Relations in the Global Political Economy*, 2001, pp.161 – 185

— Booth, K., *World Security*: *Challenges for a new Century*, New York, St. Martin's Press, 1994.

— Burgess, M., *Federalism and European Union*: *the building of Europe*, 1950 – 2000, Routlegde, London, 2000

— Ceglowski, J., *Has Globalization created abordless World*? în *Globalization and New Challenges of New Century*, ED. Mattheuw Krain, Bloomington: Indiana University Press, 2000, pp.101 – 112

— Christopher, L., *Democracy în The European Union*, Sheffield Academic Press, England, 1998

— Cirtautas, A.M., *în Pursuit of the Democratic Interest*, *The Institutionalization of Parties and Interest în Eastern Europe*, în C.G.A. Bryand and E. Mokrzycki (de) *The New Great Transformation*? *Change and Continuity în Eastern Central Europe*, London/New York, Routledge, 1994, pp.36 – 57

— Clark, W. and R. Munn. *Sustainable Development of the Biosphere*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986.

— Colin, H. and David Marsh, *Demystifying Globalization*, 2000, Polis University of Birmingham

— Cox, R., *Approaches to World Order*, Cambridge: Cambridge University Press, 1996, Chapter 6. *For a historico-sociological approach*

— Cox, R., *Global Restructuring*: *Making Sense of the Changing International Political Economy*, în Richard Stubbs and Geoffrey R.D. Underhill (eds), *Political Economy and the Changing Global Order*, London: Macmillan, 1994

— Cox, R., *Gramsci Hegemony*, *and International Relations*, *An Essay în Method*, Millenium, Londen, 1983

— Curzon Price, V. *Reintegrating Europe*, *Economic Aspects* in the *Enlargement of European Union*: *Issues and Strategies*, London? New York: Routledge, 1999

— Curzon, P., Landau A.V. and G. Whitman, Richard *The Enlargement of the European Union Issues and Strategies*, Routledge, London, 1999

— David, B. Dewitt, *Introduction*: *The New Global Order and the*

Challenges of International Security, în David Dewitt, David Haglund and John Kirton (eds), *Building a New Global Order*: *Emerging Trends în International Security*, Toronto: Oxford University Press, 1993

— Dimitris N. Chryssochoou, Michael J. Tsinisizelis, Stelios Stavridis & Kostas Ifantis, *Europe în Change*, *Geopolitical imperatives of sistem change order and security în post-Cold War Europe*, *Theory and reform in the European Union*, Manchester University Press, 1999, New York

— Eide, A. and Jan Helgesen, *The future of Human rights protection in a changing world*, Norwegian University Press, Oslo, 1991, pp.46 – 57

— Iepure, E., *România într-o Uniune Europeană extinsă*, *Bucureşti*, *Tribuna Economică*, *2002*

— Falk, R., *On humane Governance*, *Toward a New Global Politics*, *A report to the World Worder Models Project*, chapter 1, *From Geopolitics to Humane Governance*, The Pennsylvania State University Press, *1995*

— Falkner, G, *E.U. Social Policy in the 1990's*: *Towards a corporatist Policy Community*, London, Routledge, 1999

— Grabbe, L., Hughes and Becker, *British and German Interests* în *EU Enlargement*, *The Royal Institute of International Affairs*, London, New York, 2001

— Graham, A., *The impact of Globalization on National and International Security*, *Governance* in a *Globalizing World*, Ed J.D. Donahue, Harrisonburg: Brookings Institution Press, 2000

— Gramsci, A., *Selection from the Prison Notebooks*, ed. and trs Q. Hoare, London/ New York, Columbia University Press, 1971, pp.257 – 264

— Gray, J., manuscris, *After Social Democracy*, London, Demos, 1996

— Hay, C. and Marsh, D., *Demystifying Globalization*, Polis University of Birmingham, 1999, p.32

— Henderson, K. (ed) *Back to Europe*: *Central and Eastern Europe and the European Union*, London: UCL Press, 1999

— Hix, S., *The Political Sistem of European Union*, London. Macmillan, 1999

— Hix, S., *The Study of European Community*: *The Challenge to Comparative Politics*, West European Politics, 1994, pp1 – 30

— Hoffmann, Obstinate or Absolite, The fate of the Nation State and the case of Western Europe, Daedalus 95, 1966

— Katō, S., *Salzburg Seminar on Environment and Diplomacy*, September 3 – 10, 1994. Working Group on Sustainable Development. Manuscript on file at Salzburg Seminar, Salzburg Austria.

— Khagram, S., James V. Riker, Katrin Sikkink, *Restructuring World Politics*, *Transnational Social Movements*, Networks and Norms, University of Minisota Press, Minneapolis, London, 316

— Lacher, H., *Embedded Liberalism*, Disembedded Markets, *Reconceptualising Pax-Americană*, New Political Economy, 1999, pp.343 – 360

— Lindberg, L.N. *The Political Dynamics of European Economic Integration*, Stanford, Stanford University Press, 1963

— Lloyd, Axworthy, *Human Security and Global Governance: Puting people first în Global Govemnace*, V.1, issue 1, 2001

— Maresceau, M. (ed), *Enlarging the Europe Union*: *Rel*ations *between the EU and CEE*, London, 1997

— Mayhew, A. *Recreating Europe*, *The European Union's Policy Towards Central and Eastern Europe*, Cambridge: Cambridge University Press. 1998

— Meadows, D., et.al. *Beyond the Limits*. *Post Mills*, Vt: Chelsea Green Pub. Co., 1992

— Murphy, C.N., *International Organizations and Industrial Change*, Cambridge Polity Press, 1994

— Pearce, D., Bărbier, E., Markandya, A… *Sustainable Development and Cost-Benefit Analysis*. London Environmental Economics Centre, Paper 88 – 01.

— Preston, C., *Enlargement and the Integration in the European Union*, London/New York: Routledge, 1997

— Rhodes, M., *The future of the Social Dimension*: *Labour Market regulation in Post-1992 Europe*, Journal of Common Market Studies, 1992

— Rosenau, J.N., *Governance in the Twentyfirst Century*, «Global Governance», 1, 1995

— Said, A.A., Lerche, C.0. jr, C.0. Lerche III, chapter 7, *Conflict and Conflict Resolution*, *Nature of Conflict, în Concepts of* International *Politics în Global Perspective*, Englewood Cliffs N.J. Prentice Hall, 1995, pp.119 – 126

— Sandholtz, Wayne and Stone Sweet, Alec *European Integra*tion *and supranational governance* Edited by, Oxford University Press 1998, New York

— Sinai, M., *The future of Global Governance*, United States Institute of Peace, 1994

— Tang, H., *Winners and losers of EU Integration*, *Policy issues for Central and Eastern Europe*, IBRD, World Bank, Washington, D.C.20433, 2000

— Teague, P. *European Public Policy*, *Economic Citizenship* in the *European Union*, *Employment relation in the new Europe*, Routledge, 1999

— Telo, M., *European Union and New Regionalism*, Brussels, PUB, 2001, pp.260 – 266

— Van Den Berg, D.J. Opening Address by the Secretary General of the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands, *Report of the Conference Enlargement of the European Union with Central European Countries*; *Challenges and Construints*, The Hague, 17 – 18 March, 1995

— Warleigh, Alex, *Flexible Integration*, *Which Model for the European Union*? Sheffield Academic Press, England, 2002

— Weis, Th., *Governance*, *Good Governance*, *and Global Governance*: *Conceptual and actual challenges*, «Third World Quarterly», V 21, no 5, 2000, pp.795 – 814

— World Commission on Environment and Development. *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press, 1987